

MYKOLO ROMERIO TEISĖS UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
TARPTAUTINĖS TEISĖS KATEDRA

VIDMANTAS TILVIKAS

**EUROPOS SĄJUNGOS BENDROSIOJOS ŽUVININKYSTĖS POLITIKOS
TEISINIS REGLAMENTAVIMAS BALTIJOS JŪROJE**

Magistro baigiamasis darbas

Mokslinis vadovas Dr. Deividas Soloveičikas

Recenzentas Prof. Saulius Katuoka

Vilnius, 2006

TURINYS

Santrumpos.....	3
Įvadas.....	4
1 Europos Sąjungos Bendroji Žuvininkystės Politika.....	6
1.1 Bendrieji reikalavimai šalims, stojančioms į Europos Sąjungą.....	6
1.2 Bendroji Žuvininkystės Politika	6
1.3 Institucijos, susijusios su Bendrosios Žuvininkystės Politikos įgyvendinimu.....	9
2 Europos Sąjungos Bendrosios žuvininkystės Politikos teisinis reglamentavimas Baltijos jūroje.....	11
2.1 Žuvų ištekliai ir jų apsauga.....	11
2.2 Bendroji žuvininkystės ir akvakultūros sistema.....	14
2.3 Žvejybinių laivų registras (rejestras) ir jų suskirstymas segmentais.....	17
2.4 Žvejybos monitoringo ir kontrolės sistema.....	20
2.5 Struktūrinė politika.....	32
2.6 Rinkos organizavimas.....	38
3 Europos Sąjungos Bendrosios Žuvininkystės įgyvendinimas Lietuvoje.....	44
Išvados.....	55
Literatūros sąrašas.....	57

SANTRUMPOS

BŽP – Bendroji Žuvininkystės Politika
EAPB – Europos Anglies ir Plieno Bendrija
EAR – Europos Audito Rūmai
EP – Europos Parlamentas
EUROATOM – Europos Atominės Energetikos Bendrija
EB – Europos Bendrija
EEB – Europos Ekonominė Bendrija
ES – Europos Sąjunga
EST(MT) – Europos Sąjungos Taryba (Ministrų Taryba)
EK – Europos Komisija
ET – Europos Taryba (Taryba)
ETT – Europos Teisingumo Teismas
FAO – Jungtinių Tautų maisto ir žemės ūkio organizacija
IBSFC – Tarptautinė žvejybos Baltijos jūroje komisija
ICES – Tarptautinė jūrų tyrimų taryba
LSS – Laivų stebėjimo centras
Ž0FP – žuvininkystės orientavimo finansinės priemonės
ŽSC – Žvejybos stebėjimo centras

IVADAS

Susikūrus ES, iki tol žuvininkystę reglamentavę teisės aktai taip pat turėjo būti reformuoti. Dar 1983 m. parengta BŽP, apėmusi teisinių, ekonominių, politinių, gamtinių veiksmų visumą, jau 1993 m., atsižvelgiant į pokyčius EB ir derinantis prie jų, buvo iš naujo peržiūrima. Teisės aktų reglamentavimu buvo siekiama suderinti žuvų išteklius su jų panaudojimo galimybėmis, taip pat suderinti žvejybos srityje santykius tarp įvairių šalių dėl laivų kiekių, jų pajėgumų, žūklės taisyklių ir pan.

Šiuo metu BŽP reglamentuoja apie 1500 ES teisės aktų, vien tik žvejybos sektorių – apie 300 ES teisės aktų, iš kurių didžiąją dalį sudaro reglamentai. Jie nuolat peržiūrimi ir koreguojami.

Taigi, teisės aktų, reglamentuojančių ES BŽP yra labai daug ir juos visus detaliau išanalizuoti šiame darbe būtų neįmanoma. Todėl pasirinkta siauresnė sritis, t.y. „ES BŽP teisinis reglamentavimas Baltijos jūroje“. Be abejo, darbe būtų buvę naudinga panagrinėti ir palyginti ETT praktiką mūsų analizuojama tema. Deja, peržiūrėjus atitinkamas ETT bylas, nebuvo rasta nei vienos iki šio laikotarpio iškeltos dėl žuvininkystės reikalų Baltijos jūros regione. Žinoma ateityje, vykstant ES plėtrai, tokių bylų turėtų netrūkti, nes valstybės, įsiliesdamos į Bendriją, ateina su savo nuostatomis, problemomis ir skirtingu situacijos (mūsų atveju-teisės aktų) traktavimu.

Darbas yra teorinio analitinio pobūdžio krypties: jame analizuojami teoriniai literatūros šaltiniai, ES bei LR teisės aktai žuvininkystės srityje, bandoma kritiškai apibendrinti ir interpretuoti vyraujančias idėjas, daromos išvados ir teikiami pasiūlymai, kaip spręsti teorines teisės aktų taikymo problemas. Naudojant aktualios lyginamosios teisėtyros metodą, siekiama nustatyti, kaip vieni ar kiti institutai reglamentuojami kitose Baltijos jūros regiono valstybėse-narėse, t.y. analizuojama jose taikoma praktika.

Baigiamojo darbo vienas iš uždavinių yra tas, kad nustatyti, kurie iš ES teisės aktų geriausiai reglamentuoja BŽP veiklą Baltijos jūros regione veikiančioms valstybėms narėms, Lietuvai taip pat. Be to, savo darbe sieksime parodyti, kad kai kurie nacionalinės teisės aktai žuvininkystės srityje dar nėra tinkamai suderinti ar inkorporuoja savyje tas ES BŽP teises nuostatas, kurios veikia kitose valstybėse narėse.

Pasirinktos temos tyrimas yra aktualus Baltijos jūroje žūklę vykdančioms ūkio subjektams tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygiu, ta prasme, kad šiame darbe apžvelgdami, analizuodami ES, naujųjų ES valstybių narių žvejybos Baltijos jūroje reglamentuojančius teisės aktus, pateikdami jų santraukas ir komentarus, padėsime visiems BŽP įgyvendinantiems subjektams geriau suprasti, taikyti ir laikytis privalomų teisės aktų reikalavimų. Taipogi pozityvus šio darbo indėlis galėtų būti ir atitinkamų ES teisės aktų BŽP srityje pritaikymo konkrečiose valstybėse narėse ypatumai bei teigiamų ir neigiamų jų pusių analizė.

Darbe pirmiausia nagrinėjami pagrindiniai ES BŽP nustatantys ET ir EK reglamentai, kurie

tiesiogiai veikia valstybėse narėse. Lietuva taip pat privalo laikytis visų su žuvininkyste susijusių reikalavimų, laiku ir kvalifikuotai įdiegti ES teisės aktų nuostatas į savo nacionalinę teisę. Analizuojami nacionalinės teisės aktai, reglamentuojantys BŽP įgyvendinimą Lietuvoje, jų trūkumai ir privalumai (Įstatymai, Vyriausybės nutarimai, atskirų ministerijų įsakymai ir kt). Būdamas vienu iš pagrindinių nacionalinės teisės aktų žuvininkystės srityje, plačiau paanalizuojamas LR Žuvininkystės įstatymas¹ bei jo ir jo straipsnių pakeitimo įstatymai, kurie buvo priimti, siekiant įgyvendinti ES atitinkamus teisės aktus.

Mūsų darbe analizuojamiami ir tokie ES reglamentai, kurie šiuo metu Lietuvai dar nėra labai aktualūs, tačiau jų pateikimo esmė ta, kad taip beatodairiškai naudojant gyvuosius jūros išteklius kaip per paskutiniuosius dešimt metų, Baltijos jūroje kai kurių rūšių žuvų, pvz., menkės, ištekliams gresia realus pavojus išnykti. Todėl darbe siekta panagrinėti ir su kai kuriomis galimomis alternatyvomis žvejybinei veiklai, pvz., akvakultūros vystymu, susijusius ES teisės aktus. Taipogi analizuojami ES reglamentai, susiję su kita, šiandien dar naujove Lietuvoje, - senų žvejybos laivų atidavimu į metalo laužą ar jų rekonstrukcija, pasitraukimu iš žvejybos verslo, panaudojant laivus turizmo ar mokymo reikmėms ir pan.

Baigiamojo darbo tikslas – nustatyti, ar ES BŽP reglamentuojantys teisės aktai gali efektyviai veikti tokioje ekologiniu atžvilgiu jautrioje jūroje kaip Baltija ir ar tinkamai Lietuvos teisės aktuose inkorporuotos ES teisės aktų nuostatos ir reikalavimai dėl žuvininkystės. Taigi, pagrindiniu tyrimo objektu, kaip ir buvo minėta anksčiau, mūsų darbe bus ES BŽP nustatantys ET ir EK reglamentai ir nacionaliniai teisės aktai.

Baigiamąjį darbą sudaro keturios dalys: įvadas, dėstomoji dalis, pabaiga (išvados, siūlymai, rekomendacijos), literatūros sąrašas. Baigiamojo darbo dėstomoji dalis yra pagrindinė ir susideda iš trijų skyrių. Pirmajame skyriuje supažindinama su ES BŽP sistema, bendraisiais reikalavimais šalims, stojančioms į ES, o taip pat institucijomis, susijusiomis su BŽP įgyvendinimu ir kontrole. Antrajame analizuojami ES teisinės bazės reglamentavimo Baltijos jūroje klausimai. Apimamos pagrindinės BŽP sritys: žuvų ištekliai ir jų apsauga, bendroji žuvininkystės ir akvakultūros sistema, žvejybinių laivų registras, žvejybos monitoringas, žvejybos kontrolė, struktūrinė ir rinkos organizavimo kontrolė, tuo pačiu - analizuojamas ES BŽP teisinės bazės ir nacionalinių teisės aktų tarpusavio santykis, atskleidžiami jų trūkumai ir privalumai. Trečiajame skyriuje analizuojama, kaip ES BŽP įgyvendinama Lietuvoje per nacionalinius teisės aktus.

¹Valstybės žinios, 2000, Nr.56-1648.

1. ES BENDROJI ŽUVININKYSTĖS POLITIKA

1.1 BENDRIEJI REIKALAVIMAI ŠALIMS, STOJANČIOMS Į ES

Valstybės, stojančios į ES, privalo perimti Europos Bendrijų teisių ir jų taikymo praktikos visumą (*acquis communautaire*) ir įsipareigoja persitvarkyti taip, kad ES teisė taptų jų nacionalinių teisės aktų dalimi. Tuo pačiu, pilnas *acquis* perėmimas reiškia, kad jos negali atsisakyti vykdyti tam tikrų galiojančių *acquis* dalių motyvuodamos tuo, kad nedalyvavo priimant tam tikras normas. Tai viena iš svarbiausių narystės ES sąlygų, iš esmės reiškianti, kad naujosios ES narės turi ne tik teisę prisijungti prie steigimo sutarčių, bet turi ir pareigą perimti visą jų pagrindų sukurtą Bendrijų teisės aktų visumą, vadinamąją antrinę teisę, bei Europos Bendrijų tarptautinius įsipareigojimus. Į ES įstojusios šalys negalės keisti jau priimtų EB teisės aktų ar kitų jau suderėtų sąlygų.

Lietuvos Respublika, siekdama narystės ES, tuo pačiu prisiėmė ir ES keliamus reikalavimus dėl *acquis* perėmimo tokioje specifinėje žemės ūkio srityje kaip žuvininkystė.

Todėl, vykdant Lietuvos pasirengimo narystei ES programą (Nacionalinė *acquis* priėmimo programa), buvo parengtas žuvininkystės sektoriaus (skyrius „Žuvininkystė“) teisės derinimo priemonių ir *acquis* įgyvendinimo priemonių planai. Tuo tikslu buvo išanalizuoti ES teisės aktai ir numatytos juos įgyvendinančios institucijos, jų plėtra ar reorganizavimas ir būtinos atlikti funkcijos. Remiantis atlikta *acquis* įgyvendinimui būtinų institucijų plėtros poveikio analize, suformuluotos priemonės, kurių vykdymas užtikrino tinkamą *acquis communautaire* įgyvendinimą Lietuvoje.

1.2 BENDROJI ŽUVININKYSTĖS POLITIKA

„BŽP (angl. *Common Fisheries Policy*) - politika, kurią valstybės narės vykdo, priimdamos bendrus sprendimus dėl žuvų išteklių panaudojimo ir jų atnaujinimo, žvejybos kvotų, žvejybos įrangos, žvejų darbo ir socialinės apsaugos reikalavimų“².

BŽP gali būti skirstoma į 3 sritis: žuvų, gyvenančių giliavandeniuose vandenyse, gyvenančių sekliuose vandenyse, bei gyvenančių jūros dugne. Atskirai reglamentuojama giliavandenių, sekliųjų vandenų žuvų, vėžiagyvių produktų kokybė. Vis dėl to, žuvininkystę galima vadinti specifine ūkio šaka, daugiausiai naudojančia natūralius gyvuosius gamtos išteklius – žuvis.

EEB steigimo (Romos) sutartyje teigiama, kad žuvis ir žuvų produktai turi būti priskiriami prie žemės ūkio produktų, todėl ir BŽP turi remtis bendrosios žemės ūkio politikos principais. Tačiau iš tiesų BŽP pradžia daug vėlesnė nei bendrosios žemės ūkio politikos. Viena iš svarbiausių priežasčių jai atsirasti – tai riboti žuvų ištekliai, kurių racionaliu naudojimu, išsaugojimu ir atkūrimu

privalu buvo rūpintis jau tuo metu. Pažymėtina, kad žuvininkystės sritis nėra aktuali vien tik ES. Žuvininkystė ir žvejyba yra pasaulinio masto verslas. Tačiau šio verslo poreikiai turi atitikti verslo galimybes, kurias lemia išteklių būklė. Kaip jau minėjome anksčiau, žuvų ištekliai – lengvai pažeidžiamieji gyvieji gamtos ištekliai, labai priklausomi nuo žvejybos ir gamtinių sąlygų, todėl jų naudojimo tiek teisinis, tiek ekonominis reguliavimas ir apsauga turi būti vykdomi ypač atsakingai, remiantis moksliniais tyrimais bei ilgalaikėmis tikslinėmis programomis. FAO duomenimis, 60 % verslinių jūrų žuvų populiacijų yra išžvejotos, per daug išgaudytos arba žemiau rūšies išlikimui saugios biologinės ribos. Dėl žuvų išteklių mažėjimo Baltijos jūroje menkių bendrasis leistinas sugavimas per paskutiniuosius penkerius metus buvo sumažintas 42 %, strimelių – 46 %, bretlingių – 35 %.

Baltijos jūroje žvejybos reglamentavimo priemonės, teisinę bazę ir bendrą leidžiamą sugauti žuvų kiekį iki 2006m. nustatydavo IBSFC. Būtent šiai organizacijai vadovaujant dar 1998 m. buvo priimta žuvininkystės sektoriaus plėtros programa, kurioje pirmiausia buvo numatyta plėtoti ilgalaikes strategijas pagrindiniams Baltijos jūros žuvų ištekliais: menkėms, lašišoms, strimėlėms ir bretlingiams. Šios strategijos yra grindžiamos atsargaus požiūrio taktika, numatančia tokių žuvų išteklių panaudojimą, kad jie niekada nesumažėtų iki saugių biologinių ribų. Pažeidus šias ribas, būtų pavojingai sumažintos išteklių natūralaus atsikūrimo galimybės ir „tikrai ilgalaikės išteklių valdymo strategijos ilgam laikui gali užtikrinti pastovius sugavimus ir garantuoti stabilią ekonominę bei socialinę žuvininkystės sektoriaus būklę“³. Siekiant šių tikslų, buvo patvirtintas IBSFC veiksmų planas „Lašiša 1997 – 2010“, priimtos ir šiuo metu įgyvendinamos ilgalaikės Baltijos jūros menkių bei bretlingių išteklių valdymo strategijos.

BŽP atsiradimui nemažą įtaką turėjo ir tai, kad buvo pernelyg daug nekontroliuojamų žvejų. Be to ši politika buvo reikalinga nustatant EB valstybių poziciją per narystės derybas su tokiais šalimis kandidatėmis kaip Airija, Didžioji Britanija, Danija ir Norvegija, kurios turėjo savų interesų žvejybos srityje. EB valstybių žvejybos politika kai kurioms iš šių šalių buvo visiškai nepriimtina, dėl ko jų piliečių požiūris į šalies narystę ES buvo neigiamas (Norvegija).

Kurti BŽP buvo pradėta nuo bendrų priemonių, skirtų žuvų išteklių apsaugai, tokių kaip bendrai nustatomos žvejybos kvotos, žūklės vietų reguliavimas ir žūklės įrangos reikalavimai. Buvo siekiama priimti teisės aktus, kurie reglamentuotų ir kada ir kokias žuvų rūšis galima žvejoti.

Kitas svarbus BŽP elementas – rinkos organizacija, panaši į tą, kuri sudaro bendrosios žemės ūkio politikos pagrindą. Tai reiškia, kad bendru sutarimu nustatomos intervencinės kainos, kokybės standartai. Tačiau, reikia pažymėti, kad žuvininkystės srityje rinkos organizacija dar nėra pakankamai stipri. To pagrindinė priežastis yra tai, kad Bendrija dar daug žuvies importuoja iš trečiųjų šalių. FAO duomenimis, Europos gyventojų žuvies suvartojimas per metus siekia iki 11 mln. tonų, kai tuo tarpu Bendrijos žvejai sugauna apie 8 mln. tonų žuvų. Matome, kad apie 60 % žuvies

³ GRIKIENIS, R.; MANIOKAS, K. *Europos Sąjunga*. Enciklopedinis žinynas. Vilnius: Justitias, 2001. p.59.

įsivežama iš šalių - ne Bendrijos narių.

BŽP gana svarbus yra gamintojų ir žvejybos asociacijų vaidmuo. Kaip ir kitose rinkose, taip ir žuvininkystės rinkos organizacijoje yra nustatyti tam tikri kokybės reikalavimai: žuvis negali būti parduodama, jei neatitinka nustatytų minimalių šviežumo, druskos kiekio, tam tikrų organinių medžiagų koncentracijos reikalavimų. Gamintojų regionines organizacijas remia valstybės narės. Pati Bendrija finansuoja tik gamintojų asociacijų steigimą.

Bendrija, o taip pat ir įvairios žuvininkystės organizacijos siekia išsaugoti kuo didesnius žuvų išteklius. Tačiau, tuo pačiu suprantama, kad racionalus (tausojantis) išteklių išsaugojimas – tai vis tik pusiausvyra tarp žuvininkystės verslo plėtros ir išteklių apsaugos. Negalima plėtoti verslo žuvų išteklių jų alinimo sąskaita. Turi būti vengiama nustatyti nepagrįstai griežtus žvejybos apribojimus, nes žuvų ištekliai, būdami bendra visos žmonijos nuosavybė, yra gyvybiškai svarbus žmonijos maisto šaltinis, kuris privalo būti racionaliai naudojamas.

Saugant žuvų išteklius, yra taikomos tam tikros techninės priemonės, jų daug, tačiau problema išlieka, nes žvejybinės pastangos yra vis dar didesnės nei žuvų išteklių atsargos. Pakeisti esamą situaciją į gerąją pusę arba bent stabilizuoti padėtį galima imantis radikalių veiksmų. Tai galėtų būti tiek žvejybinių laivų skaičiaus mažinimas, suteikiant žvejams galimybę persikvalifikuoti ir tuo pačiu sušvelninti socialines proceso pasekmes, tiek žvejybos laivų modernizavimas, sukuriant modernų ir konkurencingą jūrų žvejybos laivyną. Šių tikslų įgyvendinimui Bendrija dar 1993 m. sukūrė specialų fondą žuvininkystės politikai įgyvendinti.

Europos Sąjunga žuvininkystės srityje taiko ir inovacinę politiką, kurios siekis – pagerinti žvejų pajamų lygį, tuo pačiu mažinant jų išlaidas. Žvejai turi teisę parduoti žuvis rinkos kaina ir jų pelnas gali būti pagerinamas keletu priemonių – žvejojant tam tikrų rūšių žuvis. Dar viena priemonė padidinti žvejų pajamas – tai naujų rinkų, naujų žuvies produktų sukūrimas, uostų infrastruktūros gerinimas, saugomų pakrančių žvejybos zonų sukūrimas.

Svarbi BŽP sritis yra akvakultūros skatinimas. Šioje srityje reikia daug pastangų, siekiant išvengti žuvų ligų plitimo ir, kad pramoninis žuvų auginimas būtų pelningas. Šiuo tikslu yra kuriama Europos Sąjungos struktūrinė politika, kurios tikslas ir yra vystyti akvakultūros produktų auginimą tuose regionuose, kurie ekonomiškai stipriai priklausomi nuo žvejybos verslo. Taigi Europos Sąjunga privalo rūpintis tokiais regionais ir įgyvendinti šiuo klausimu regioninę politiką.

Trečiasis BŽP elementas – tai bendras santykių su trečiosiomis šalimis reguliavimas ir įgyvendinimas. Tai reiškia, kad ES, o ne atskiros valstybės narės turi teisę derėtis su trečiosiomis šalimis dėl žvejybos sutarčių. Vis dėl to, atsakingomis už BŽP įgyvendinimą lieka ES valstybės narės.

Taigi, galime daryti išvadą, kad ES BŽP yra labai sudėtinga ir specifinė, plačius žuvininkystės srities klausimus reglamentuojanti bendrosios žemės ūkio politikos dalis. BŽP atžvilgiu valstybės

³ *Atsakinga ir tausojanti žuvininkystė*. Vilnius: AM ŽID, 2000. p.5.

narės privalo taikyti ir laikytis priimtų teisės aktų įgyvendinimo gyvųjų gamtos išteklių naudojimo ir jų išsaugojimo, žvejybos ir akvakultūros, žvejų darbo bei socialinės apsaugos srityse. Suderinta BŽP ir ateityje turės didelę reikšmę valstybių narių ekonominiam išsivystymui, kadangi vyksta aktyvus pasaulinio vandenyno (tame tarpe ir Baltijos jūros) eksploatavimas.

1.3 INSTITUCIJOS, SUSIJUSIOS SU BENDROSIOS ŽUVININKYSTĖS POLITIKOS ĮGYVENDINIMU IR KONTROLE

Šiuo metu ES Taryba (angl. *the European Council*) (EB sutarties 202-210 str.) arba dar kitaip vadinama MT gali spręsti klausimus, susijusius su BŽP įgyvendinimu ir kontrole. Kaip jau buvo minėta ankstesniuose skyriuose, žuvininkystė ES priklauso žemės ūkio sričiai, taigi ir MT, kuri oficialiuose dokumentuose įvardijama kaip EST, atstovaus žemės ūkio ministerijų ar kitaip pasivadinsiu, tačiau analogiškas funkcijas vykdančių ministerijų vadovai. Kadangi MT posėdžiai vyksta tik kelis kartus per metus, nuolatiniam darbui ir politinių klausimų atitinkamoje srityje sprendimui, suformuotas nuolatinis valstybių narių (žemesnio lygio tarnautojai, nei ministrai) komitetas COREPER (pranc. *Comite de Representatives permanents*), veikiantis *in corpore*. Pažymėtina, kad ŽŪ klausimams spręsti dėl ypač didelės apimties įkurtas specialus ŽŪ komitetas (CSA- *comitee special agriculture*), kuris perėmė COREPER funkcijas ŽŪ srityje. Analogiškai - žuvininkystės srityje klausimams spręsti Taryboje suformuotas žemės ūkio ir žvejybos komitetas.

Kita ES institucija, turinti didelę įtaką teisės aktų leidybos ir vykdomosios valdžios srityse yra EK. BŽP teisės aktų leidybos darbe Komisija dalyvauja per jai priskirtą iniciatyvos teisę, be to, ji pati gali nustatytose srityse savarankiškai priimti nemažai administracinių sprendimų, ypač dėl BŽP vidaus rinkos. Vykdomosios valdžios srityje Komisija yra pagrindinė institucija, prižiūrinti, kaip laikomasi Bendrijų steigimo sutarčių, ir ji atsako už jau priimtų sprendimų bei nutarimų vykdymą. Vykstant ES plėtrai, plėtėsi ir Komisijos įgaliojimai bei kompetencija: buvo keičiamos EB steigimo sutartys, vis daugiau bendrosios rinkos ar politikos elementų buvo perduodama supranacionalinio reguliavimo sričiai. Komisijos priimami dokumentai turi įstatymų galią ir valstybėms narėms yra privalomi. Tokie dokumentai – tai Komisijos reglamentai, direktyvos ir sprendimai. Kaip jau buvo minėta anksčiau, tokių teisės aktų žuvininkystės srityje, EK yra priėmusi labai daug. Pagal EB teisę ir vyraujančią praktiką visi svarbiausieji EB dokumentai ir sprendimai, susiję su BŽP, yra rengiami Komisijos arba jai dalyvaujant.

Viena iš EK funkcijų yra vykdomoji – tai reiškia, kad EK turi tam tikrus įgaliojimus įgyvendinti ET sprendimus (ir BŽP srityje). Kad tai įvykdyti, EK sudaryta iš departamentų, kurių kiekvienas atskirai atsakingas už tam tikrą srityje administravimą ir tam tikros politikos įgyvendinimą. Žuvininkystės srityje kuravimas EK priskirtas Bendrajam Žuvininkystės ir Jūrinių

Reikalų Direktoratui (angl. *Directorates-General for Fisheries and Maritime Affairs*).

EP atlieka priežiūros funkciją ir turi svarbios reikšmės priimant įstatymus. Turi veto teisę svarstant ir priimant Tarybos sprendimus. EP žvejybos klausimams spręsti suformuotas žvejybos komitetas.

Žvelgiant žemesniu lygmeniu, t.y., valstybių narių lygmeniu, reikia pasakyti, kad atskirose šalyse žuvininkystės reikalams spręsti ir tuo pačiu BŽP vykdyti ir atstovauti, valstybės skiria tam įgaliotąsias institucijas. Nors skirtingose valstybėse narėse gali skirtis jų pavadinimai ir valstybinė priklausomybė (to nereguliuoja ES teisės aktai, o palikta spręsti pačioms valstybėms), vis tik jų atlektos funkcijos yra analogiškos: žvejybos reguliavimas, kontrolė, išteklių išsaugojimas, tausojimas, žuvininkystės politikos formavimas ir pan. Danijoje tai būtų Žvejybos direktoratas, Vokietijoje - Žemių žvejybos tarnyba, Švedijoje - Nacionalinė žvejybos tarnyba ir Švedijos pasienio apsauga, Lenkijoje - Regioninis jūros žvejybos inspektoratas, Latvijoje – jūrinė aplinkos apsaugos tarnyba ir pan.

Lietuvoje šios funkcijos ilgą laiką buvo priskirtos LR Aplinkos ministerijai ir jai pavaldžioms žemesnėms institucijoms: inspekcijoms bei departamentams. Pagrindiniu anksčiau minėtų uždavinių įgyvendinimo subjektu iki Lietuvai įstojant į ES buvo Klaipėdos regiono aplinkos apsaugos departamentas ir prie jo sukurta tarnyba – Jūros aplinkos apsaugos agentūra.

Tačiau, jau nuo 2004 metų gegužės 01 dienos, pagrindinės BŽP įgyvendinimo funkcijos buvo perduotos LR ŽŪM Žuvininkystės departamentui. Tuo pačiu kaip ir buvo priartėta prie ES priimto tam tikrų sričių (šiuo atveju žuvininkystės) priskyrimo žemės ūkio politikos reguliavimo sferai.

Šis funkcijų tarp ministerijų padalijimas negalėjo neatsiliepti Lietuvos žuvininkystei: visų pirma nebuvo tinkamai pasiruošta neišvengiamam pereinamajam etapui, t.y., funkcijos perimtos neparuošus tam tinkamos teisinės bei materialinės bazės; antra – paskubomis ministerijų paruošti įsakymai buvo suprantami dvejopai ir kiekviena iš aukščiau minėtų institucijų siekė deleguoti pagrindines funkcijas sau; trečia – įsivyravus „dvivaldystės“ laikotarpiui, žvejybą vykdančys subjektai kurį laiką tapo niekieno nekontroliuojami, ko pasekoje jie galėjo žvejybą vykdyti, pažeidžiant galiojančius ES žūklės įstatymus. Iš viso to aukščiau pasakyto, tenka konstatuoti, kad, deja, Lietuva, įstojimo į ES dienai, turėdama net dvi institucijas, galinčias ir turinčias įgalinimus vykdyti BŽP, nebuvo tinkamai tam pasiruošusi.

2. ES BŽP TEISINIS REGLAMENTAVIMAS BALTIJOS JŪROJE

2.1 ŽUVŲ IŠTEKLIAI IR JŲ APSAUGA

Siekiant išsaugoti sparčiai mažėjančius žuvų išteklius, ES ieškoma galimybių produktyviai spręsti šią problemą. Priemonės žvejybai reguliuoti ir ištekliams išsaugoti, naudojant kvotų bei licencijų sistemą, tapo nebepakankamai efektyvios. Dėl to labai svarbiu problemos sprendimo būdu tampa laivyno pajėgumų pertekliaus mažinimas ir tuo pačiu žvejybos pastangų mažinimas. Keičiami laivyno modernizavimo programų finansavimo prioritetai, orientuojant šalis nares į spartesnę laivyno pajėgumų mažinimą, naujų laivų statybos ir žvejybos pastangų ribojimą (taikant technines priemones ir specialius leidimus), laikinai draudžiant žvejoti kai kuriose zonose, didinant draudžiamų žvejoti dienų skaičių, skatinant selektyvią žvejybą, mažinant kitų žuvų prieigaudos normas, reikalaujant iškrauti draudžiamas žvejoti smulkias žuvis (taip vadinamąsias neverslinio dydžio žuvis), griežtinant žvejybos kontrolę palydovinio ryšio stebėjimo priemonėmis.

Nors dar 1987 m. liepos 23d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr.2241/87 nustatė žvejybinės veiklos kontrolės priemones, tačiau buvo akivaizdu, kad žuvų išteklių išsaugojimo kontrolė nepakankama. Todėl reikėjo sugriežtinti ir išplėsti nustatytas žuvų išteklių valdymo (bendrųjų leistinių sugavimų, kvotų, techninių priemonių naudojimo) taisykles, papildant jas žvejybos pastangų reguliavimu, kuris leidžia kontroliuoti žvejybinę veiklą ir jos pajėgumus. 1993 m. buvo priimtas Tarybos reglamentas (EEB) Nr.2847/93⁴, kuris nustatė pagrindinius žvejybos kontrolės, monitoringo ir inspekcijos principus. Šiame reglamente buvo nustatyta žvejybos laivų ir jų veiklos tikrinimas bei kontrolė, sugavimo kontrolė, žūklės priemonių naudojimo kontrolė, o taip pat žvejybos veiklos reglamentavimas ir sustabdymas. Šis reglamentas buvo svarbus ir savalaikis, kadangi buvo padėti rimti pagrindai Bendrijos BŽP kontrolės sistemos įdiegimui, o tik veiksminga kontrolės sistema galėjo garantuoti visos BŽP sėkmę. Šiame Reglamente (ko pasigendame ankstesniuose) atsirado tai, kad aiškiai buvo dedikuota atsakomybė už kontrolę valstybėms-narėms, taip pat nurodytos bešališko kontroliavimo ir kelio užkirtimo pažeidimams nuostatos. Tuo pačiu išskirta tai, kad vykdant žuvų išteklių išsaugojimo ir valdymo priemones, bus reikalaujama didesnio visų žuvininkystės pramonės subjektų atsakomybės. Pirmą kartą buvo numatyta iki atitinkamos datos priimti sprendimus dėl Bendrijos žvejybos laivų buvimo vietos nuotolinio stebėjimo sistemos įdiegimo. Šiuo metu, įsigaliojus Reglamento nuostatomis ir įdiegus tokią sistemą, visų valstybių-narių žvejybos laivynų žvejybinė veikla gali būti stebima pakankamai veiksmingai. Tiesa, Reglamentas suteikė laisvę kiekvienai valstybei-narei Reglamento 2 st. numatytą tikrinimą ir kontrolę vykdyti pagal jose nustatytą tikrinimo sistemą. Kaip jau buvome minėję anksčiau, Reglamentas nustato BŽP sistemą su jai priklausančiais pagrindiniais sistemos elementais, privalomais įgyvendinti valstybėse-narėse. Tuo

⁴ OL, 1993 L 261, p. 1.

pačiu, skirtingose valstybėse-narėse, šio Reglamento taikymo nuostatos interpretuojamos kiek skirtingai. Kad ir imant reglamento reikalavimus dėl žūklės priemonių naudojimo laivuose Švedijoje, Suomijoje ir Danijoje tam tikrai žvejybai yra nustatytos atskiros taisyklės, pvz., vieno tinklo taisyklė, kai tuo pat metu kitos valstybės- narės gali turėti laive skirtingo dydžio akių tinklus. Taipogi šiose šalyse mažieji žvejybos laivai neprivalo vesti laivų žurnalų ar pildyti iškrovimų deklaracijų. Tai įgalina išvengti sudėtingų Reglamento reikalavimų įvykdymo, be to, pagal tokių laivų veiklai sudaromą planą nustatyta, kad tokie įpareigojimai yra pernelyg dideli, palyginus su jų žvejybos pajėgumais ir pan. Be abejo, tokie laivai šiose šalyse taip pat kontroliuojami, tačiau tam naudojami supaprastinti Reglamento nuostatų reikalavimai. Šiuo metu šis Reglamentas yra vienas iš pagrindinių, realiai veikiantis ir turi būti pilnai taikomas valstybėse-narėse, nustatant BŽP kontrolės sistemą. Tačiau, dėl jau anksčiau minėtų priežasčių, o ir dėl savo plačios apimamų kontrolės sistemos sričių apimtys, Reglamento taikymas yra sunkiai įdiegiamas tikrovėje, t.y., realioje žvejybinėje veikloje. Visų pirma tai taikytina sugavimo kontrolės skyriui, kuriame numatytos laivo kapitono pareigos dėl žvejybos žurnalų pildymo. Įdiegus naujos formos žuvų sugavimo žurnalus, jų pildymo tvarka tapo ganėtinai sudėtinga, reikalaujama labai smulkios informacijos apie naudotus įrankius, atskiras žuvų rūšis ar rūšių grupes, jų kiekį, sugavimo vietas ir pan. Žurnalo formoje priskaičiuojama daugiau nei 20 punktų, kuriuos turi užpildyti žvejybinę veiklą vykdomas laivas po kiekvienos atliktos žvejybinės operacijos. Praktikoje daroma daug klaidų, ypač su neverslinio dydžio žuvų priegauda, jų apskaita ir pan. Be abejo, žvejybos žurnalo forma, kurios reikalauja Reglamentas, turėtų būti priimtinesnė, įgalinanti greitai ir supaprastinta tvarka atlikti atitinkamus operacijų ir apskaitos įrašus.

Kitas svarbus Reglamentas, nustatantis tam tikras technines Baltijos jūros, Belts ir Sound vandenyse esančių žuvies išteklių išsaugojimo priemones buvo Reglamentas (EB) Nr.88/98⁵, kuris 2005 m. panaikintas naujuoju Tarybos Reglamentu (EB) Nr.2187/2005. Paanalizuosime, kas gi naujo ir pozityvaus buvo priimta šiame reglamente. Taikant reglamentą Nr.88/98, neišvegiamai buvo iškile sunkumų jį taikyti bei įgyvendinti, tad pirmiausia naujajame reglamente apibrėžiamamos žvejojamos rūšys ir privaloma procentinė sugavimo dalis, kurie taikomi skirtingiems tinklo akių dydžių intervalams bei geografiniuose rajonuose, kai žvejojama tam tikrais žvejybos įrankiais. Toliau turėjo būti nustatyti būdai, kuriuos naudojant būtų apskaičiuojama žvejojamų rūšių ir kitų rūšių procentinė dalis. Taip pat naujasis reglamentas nustato minimalius kiekvienos iš žuvų rūšių dydžius, atsižvelgiant į žvejybos įrankio, kuriuo gali būti žvejojamos tos rūšies žuvis, tinklo akies selektyvumą. Uždraudžiama tam tikrų žuvų žvejyba pvz., ungurių, naudojant tokius aktyvius žvejybos įrankis, kaip tralai. Tai įgalina išvengti didelės menkių jauniklių priegaudos. Naujiena yra ir tai, kad pirmą kartą nustatoma Rygos įlankoje taikytinos specialiosios priemonės, užtikrinančios tausojamąjį jos išteklių naudojimą ir sumažinančios žvejybos veiklos poveikį. Kaip viena iš tokių

⁵ OL, 1998 L 9, p. 1.

priemonių įvardijama specialiųjų žvejybos leidimų išdavimas, kas numatyta tarybos reglamente (EB) Nr.1627/94, nustatančiame bendrąsias nuostatas dėl specialiųjų žvejybos leidimų. Viso to trūko senajame reglamente, todėl naujajame, priėmus ir įgyvendinus išvardintas nuostatas, tikimasi sumažinti žuvų mirtingumą bei neigiamą žvejybos poveikį aplinkai. Paanalizavus šio reglamento privalumus, visgi į pirmą vietą derėtų iškelti tai, kad buvo nustatytos sąlygos naudoti žvejybos įrankius, turinčius padidinto selektyvumo galimybę, o šis faktorius įgalina išvengti neverslinio dydžio žuvų ženklių sugavimų. Šio naujojo reglamento nuostatų teigiamas veikimas jau pasiteisino ir praktiškai, bėda tik ta, kad dar ne visų žvejybinių laivų įgulos supratingai priima naujoves, o ir toliau bet kokia kaina siekia pelno, bandydamos jūroje pakeisti techninius žvejybos įrankių parametrus.

Vėliau šis reglamentas buvo keistas ir papildytas Tarybos ir Komisijos reglamentu (EB) Nr. 414/96⁶. Šis Reglamentas jau taikytinas tik Baltijos jūroje nurodytose zonose žvejybinę veiklą vykdančioms laivams. Plačiau reglamento privalumus ir trūkumus panagrinėsime 2.4 skyriuje.

Siekdamos suvienyti pastangas saugant ir gausinant Baltijos jūros gyvuosius išteklius, Baltijos jūros valstybės dar 1973 m. rugsėjo 13 d. Gdanske pasirašė „Konvenciją dėl žvejybos ir gyvųjų išteklių išsaugojimo Baltijos jūroje ir Beltuose“⁷. Tuo laiku tai buvo gana pozityvus dokumentas, įgalinęs padėti teisinės bazės sukūrimo pamatus žvejybai ir gyvųjų išteklių išsaugojimui.

1996 m. Baltijos jūros regionų valstybių vyriausybių vadovų iniciatyva buvo pradėta rengti programa „Baltija 21“ („Baltic 21“). Tai buvo regioninė programa, sąlygota 1992 m. Rio de Žaneire pasirašytos *Jungtinių Tautų aplinkos ir plėtros konferencijos* deklaracijos bei Darbotvarkės 21 (Agenda-21) XXI – ajam amžiui įgyvendinimo. Programa „Baltija 21“ 7 – ojoje Baltijos jūros valstybių tarybos sesijoje buvo patvirtinta kaip *Baltijos jūros regiono darbotvarkė XXI-ajam amžiui*.

ES taip pat dalyvavo priimant FAO *Atsakingos žuvininkystės kodeksą (angl. Code of Conduct)*. Kodeksas sukurtas, siekiant „...vadovaujantis ekosisteminio požiūriu aplinkosaugos aspektu optimizuoti gyvųjų išteklių naudojimą...įgyvendinti naujas žuvininkystės valdymo koncepcijas...“⁸.

1996 m. ES pasirašė susitarimą dėl prisijungimo prie Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos, priimtą 1982 m. gruodžio 10 d., kurios atskiri straipsniai reguliuoja žuvų išteklių išsaugojimą ir racionalų naudojimą.

EK derina su ES valstybėmis narėmis naujus teisės aktus dėl BŽP tobulinimo. 2003 – 2006 m. ES žuvininkystės sektoriaus plėtros plane, atsižvelgiant į žuvų išteklių pokyčius pasauliniame vandenyne per paskutinį dešimtmetį, numatyta ES plėtros įtaka. Siekiant išsaugoti žuvų išteklius,

⁶ OL, 1996 L 059, p. 0001-0002.

⁷ Valstybės žinios. 2001, Nr. 4-36.

⁸ *Atsakinga ir tausojanti žuvininkystė*. Vilnius: AM ŽID, 2000. p.5.

turės būti priimti sprendimai dar labiau riboti žvejybos pastangas, laikinai sustabdyti ar uždrausti žvejybą atskiruose žvejybos rajonuose, plėsti žvejybinės veiklos perorientavimo į kitas veiklos sritis programas.

Matome, kad tiek anksčiau, tiek dabartiniu metu buvo ar yra pasirasoma nemažai įvairaus lygmens teisės aktų, tačiau pagristai kyla klausimas ar jie yra gyvybingi, ar jais vadovaujantis galima pakeisti sudėtingą dabartinę situaciją? Manytume, kad tik iš dalies. Situacija žuvininkystės srityje neišvengiamai blogės ir toliau, ir kaip vienas iš būdų jai pagerinti galėtų būti siūlymas kardinaliai keisti požiūrį į teisės aktų žuvininkystės sektoriuje rengimo principus. Bendrų visam Baltijos jūros regionui žuvininkystės principų taikymas negali pasiteisinti ekonomiškai dėl skirtingų šalių nevienodo išsivystymo, taip pat dėl skirtingų ekosistemos darinių šalių eksploatuojamuose vandenyse. Teisės aktų rengimo iniciatyva šiuo atveju, be abejo, turėtų priklausyti valstybėms narėms.

2.2 BENDROJI ŽUVININKYSTĖS IR AKVAKULTŪROS SISTEMA

Bendroji žuvininkystės ir akvakultūros sistema apima žvejybos ir žuvų išteklių naudojimo taisykles, išteklių naudojimo leidimų išdavimą, valdymą. Pagrindiniai šios sistemos įgyvendinimo tikslai:

1. užtikrinti lygias žvejybos teises valstybėms narėms;
2. išlaikyti pusiausvyrą tarp žuvų išteklių naudojimo ir jų išsaugojimo visose žvejybos vietose;
3. išsaugoti ir racionaliai naudoti gyvuosius jūros išteklius ir akvakultūros produkciją;
4. išlaikyti bendroje rinkoje stabilų žvejybos ir akvakultūros produktų, jų perdirbimo ir prekybos lygį, atsižvelgiant į gamintojų ir vartotojų interesus.

Tarybos Reglamentai (EEB) Nr.2241/87⁹ bei (EEB) Nr.3760/92¹⁰ nustato priemonės išteklių išsaugojimui užtikrinti, leidimų jiems naudoti suteikimo (licencijų ir limitų skirstymo) tvarką, žvejybos ir žuvų išteklių apsaugos taisykles, žvejybos valdymo bei kontrolės nuostatas. Licencijų sistema privaloma visiems žvejybiniams laivams, žvejojantiems Bendrijos, trečiųjų šalių vandenyse ir atviroje jūroje. Žvejybos ir žuvų išteklių išsaugojimo taisyklėse numatyta:

1. kasmet nustatyti leidžiamų sugauti žuvų kiekius (kvotas);
2. reguliuoti žvejybos pastangas;
3. nustatyti zonas, kuriose žvejyba ribojama arba draudžiama;
4. nustatyti laivų, kuriais leidžiama žvejoti, skaičių ir jų tipus;
5. apibrėžti techninius kriterijus žvejybos įrankiams ir jų naudojimui;
6. nustatyti reikalavimus žvejybinių laivų techninėms charakteristikoms;

⁹ OL, 1987 L 132, p.9.

¹⁰ OL, 1993 L 261, p.1.

7. nustatyti mažiausią leidžiamų sužvejoti žuvų (gyvūnų) dydį ar svorį;
8. remti ir propaguoti selektyvią (atrankinę) žvejybą;
9. įsteigti Žuvininkystės mokslo, technikos ir ekonomikos komitetą informacijai apie žuvų išteklių padėtį ir jų naudojimą apibendrinti ir teikti pasiūlymus Komisijai;
10. įsteigti žvejybos ir akvakultūros komitetą;
11. informacijos teikimo Europos Komisijai ir Europos Parlamentui tvarka;
12. privaloma žvejybos informacijos teikimo, žvejybos įrankių naudojimo, žvejybos apribojimų, monitoringo ir kontrolės sistema;
13. priemonės žuvų produktų rinkos organizavimui gerinti.

ES žuvininkystės tyrimus, siekiant racionalios žvejybos, reguliuoja Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 3252/87¹¹, (EB) Nr. 1543/2000¹², Komisijos reglamentai (EB) Nr. 1639/2001 ir (EB) Nr. 364/2004. Valstybių narių ir valstybių, priklausančių tarptautinėms organizacijoms, žvejybos ir nacionaliniai tyrimų duomenys perduodami ICES, ši pateikia projektą išvadoms ES Patariamajam žuvininkystės valdymo komitetui, kurios nariai yra ICES narių atstovai. Komisijos išvados pateikiamos Žuvininkystės mokslo, technikos ir ekonomikos komitetui, kurį sudaro valstybių narių mokslinių institucijų mokslininkai. Komisija ir šis komitetas, išanalizavę ir įvertinę žuvų išteklių būklę, išvadas suderina su kitomis valstybėmis ne ES narėmis ir tarptautinėmis organizacijomis. Remiantis išvadomis, ES šalims narėms siūloma nustatyti leidžiamus sugauti žuvų kiekius (kvotas).

Leistini sugauti žuvų kiekiai valstybėms narėms kasmet patvirtinami reglamentais. Tarybos patvirtintas kvotas ir skirtas licencijas valstybės narės administruoja savo nuožiūra, t.y., nustatyta tvarka skirsto išteklių limitus pačioms žvejybinėms įmonėms, taip pat gali kvotą perleisti kitoms valstybėms narėms.

Taryba, siekdama apsaugoti išteklius ir kai kurias vertingas žuvis nuo per didelio išgaudymo, numatė priemones:

1. dėl ypatingų aplinkybių sugavimų kiekiai gali būti keičiami;
2. užskaityti arba perleisti kvotas iš vieno metų į kitus leidžiama tik tada, kai nėra pavojaus kai kurių rūšių biologiniams ištekliams;
3. taikyti didesnes baudas tais atvejais, kai kvotos viršijamos nebe pirmą kartą.

Licencijų sistema privaloma visiems žvejybiniams laivams, žvejojantiems Bendrijos, trečiųjų šalių vandenyse ir atviroje jūroje. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 3690/93, numatančiu Bendrijos sistemą, nustatančią taisyklės dėl žvejybos leidimuose pateiktinų minimalių duomenų, ES įvestos žvejybos licencijos ir leidimai specialiajai žvejybai, be to skatinama ir selektyvi (atrankinė) žvejyba.

Reglamentas (EEB) Nr. 3690/93 nurodo ir žvejybos licencijų išdavimo sistemos pagrindines nuostatas:

¹¹ OL, 1987 L 132, p.9.

¹² OL, 2000 L, 148 p.1.

1. visi žvejybiniai laivai (ES) valstybių narių ir valstybių ne narių), žvejojantys ES vandenyse, privalo turėti žvejybos licenciją;
2. žvejybos licencijas išduoda valstybė narė, su kurios vėliava laivas žvejoja;
3. laivams, kurių ilgis mažesnis kaip 10 metrų, ir laivams, kurie žvejoja išimtinai savo valstybės jurisdikcijoje esančiuose vandenyse, valstybės gali netaikyti kai kurių licencijose nurodytų reikalavimų;
4. turi būti licencijoje nurodytos žvejybinio laivo techninės charakteristikos, laivo identifikavimo duomenys. Informacija turi atitikti žvejybinių laivų registravimo reikalavimus, jų žymėjimo ir dokumentų tvarkymo taisykles;
5. be licencijos, jos galiojimą sustabdžius ar nutraukus, žvejybiniams laivams draudžiama žvejoti, laikyti žuvis denyje, perkrauti į kitus laivus ar iškrauti uoste.

Tarybos reglamentu (EEB) Nr.1627/94 numatyta specialiųjų leidimų sistema. Ji suteikia galimybę žvejoti tam tikru laikotarpiu, nustatytoje teritorijoje, nustatytu žvejybos metodu. Tokie leidimai gali būti išduodami EB ir trečiųjų šalių laivams, jei tai numatyta atitinkamose žvejybos sutartyse.

Nors dar 1987 metais Tarybos reglamente (EEB) Nr.2241/87 buvo nustatytos žvejybinės veiklos kontrolės priemonės, tačiau po keletos metų tapo akivaizdu, kad jos nebepakankamos, siekiant išsaugoti žuvų išteklius. Todėl atsirado poreikis sugriežtinti ir išplėsti nustatytas žuvų išteklių valdymo (bendrųjų leistinių sugavimų, kvotų, techninių priemonių naudojimo) taisykles, papildant jas žvejybos pastangų reguliavimu, kuris leidžia kontroliuoti žvejybinę veiklą ir jos pajėgumus. Taigi, 1992 metais priimtas Tarybos reglamentas (EEB) Nr.3760/92 įpareigoja valstybes nares įdiegti BŽP valdymo EB veiksmingą kontrolės sistemą. Buvo būtina turėti ir laikytis išteklių išsaugojimo ir valdymo, struktūrines ir rinkos organizavimo kontrolės taisykles ir priemones, privalomas žuvininkystėje nuo gamintojo iki vartotojo. Už kontrolės veiksmingumą atsako ES valstybės narės, o Komisijos užduotis – pasiekti, kad valstybės narės neleistų pažeidinėti nustatytų taisyklių.

Kaip jau buvo minėta anksčiau, vienas iš svarbiausių ES BŽP tikslų – suderinti žvejybos pajėgumus su ištekliais. Todėl Tarybos reglamento (EEB) Nr.3760/92 11 str. numatyta, kad valstybės nustatytų žvejybos pastangų pertvarkymo strategiją, tuo pačiu užtikrinant, kad būtų atliekami patikrinimai. Visa tai turėtų priversti valstybes nares laikytis Tarybos reikalavimų.

Jeigu valstybė-narė, kurioje sugautos žuvys iškraunamos, pažeidėjų veiksmingai nebaudžia, vadinasi žuvų išteklių išsaugojimas nėra pakankamai efektyvus. Neteisėtai sugauti žuvų kiekiai išskaitomi iš valstybės narės, kurioje iškraunamos žuvys, kvotos. Kitose ES valstybėse narėse registruoti žvejybiniai laivai privalo informuoti tą valstybę narę, kurios teritorijoje numatoma iškrauti laimikį, apie būtinybę tą padaryti. EB inspektoriai, siekdami patikrų efektyvumo, jas vykdo neperspėjus ir nepriklausomai.

Išnaudojus ES valstybei narei nustatytą kvotą, taikomos Tarybos reglamento (EEB) Nr. 3760/92 8 str. nuostatos. Pažymėtina, jog minėti reglamentai nepažeidžia nacionalinių kontrolės nuostatų, jeigu jos atitinka EB teisės aktus.

Reikalaujama, kad būtų kontroliuojami visuose jūrų vandenyse EB laivų sugavimai ir iškrovimai, bei su jais susijusi veikla. Tai leidžia nustatyti, kaip laikomasi ES BŽP reikalavimų. Žvejybos valdymui būtini išsamūs sugaunamų žuvų sudėties duomenys. Šie duomenys reikalingi ir kitiems tikslams, įgyvendinant Tarybos reglamentą (EEB) Nr.3760/92. Todėl privaloma pildyti kiekvieno laivo žvejybos žurnalą.

Iškrovimo vietoje būtina patikslinti ir nustatyta tvarka patvirtinti laivų žvejybos žurnaluose įrašytus duomenis. Ši informacija reikalinga sugavimų, iškrovimų, pardavimų, perkrovimų arba pirkimų kontrolei. Taip pat reglamentas reikalauja, kad visa EB iškrauta ir importuota žvejybos produkcija iki pirminio pardavimo vietos būtų gabenama, turint jų kilmę įrodančius dokumentus.

Siekiant išsaugoti žuvų išteklius ir juos valdyti, laivų žvejybos žurnalai, iškrovimo ir pardavimo deklaracijos, informacija apie sugavimus ir perkrovimus registruojama ir apie tas žuvų rūšis, kurioms nėra nustatytos kvotos.

Pagal Tarybos reglamento (EEB) Nr.3760/92 nuostatas, maži žvejybiniai laivai neprivalo pildyti žvejybos žurnalų, nes tai būtų per didelė administracinė ir finansinė našta valstybėms narėms. Tačiau tuo pačiu kiekviena ES valstybė narė turi kontroliuoti (atrankiniu būdu) mažų žvejybinių laivų veiklą.

Turi būti užtikrintas duomenų, surinktų laikantis šio reglamento, konfidencialumas.

Analizuojant bendrosios žuvininkystės ir akvakultūros sritį reglamentuojančius teisės aktus, galime daryti išvadą, kad šių priimtų teisės aktų pakanka, kad būtų galima įgyvendinti pagrindinius šios sistemos tikslus: racionaliai naudoti žuvų išteklius, išsaugoti juos bei išlaikyti rinkoje stabilų žvejybos ir akvakultūros produktų lygį. Tuo pačiu reikalinga labiau sugriežtinta kontrolė žvejybos subjektų atviroje jūroje. Paprastai iš praktikos matyti, kad tokia kontrolė, daugiausia dėl lėšų stygiaus ir dėl nepalankių oro sąlygų, yra vykdoma tik minimaliai. Kontrolės procedūros, numatytos iškrovimo uostuose, yra nepakankamos ir negali užtikrinti teisingo duomenų pateikimo.

2.3 ŽVEJYBINIŲ LAIVŲ REGISTRAS (REJESTRAS) IR JŲ SUSKIRSTYMAS SEGMENTAIS

Įgyvendinant žvejybos valdymo ir kontrolės principus, didelę reikšmę turi laivų techninių parametru kontrolė. Todėl visi ES šalių žvejybos laivai turi atitikti Bendrijos žvejybos laivų registro, priimto Tarybos reglamentu (EEB) Nr.2930/86¹³, nustatančio žvejybinių laivų charakteristikas, reikalavimus.

¹³ OL, 1986 L 274, p.1.

Jis papildytas Komisijos Reglamentu (EEB) Nr.1381/87¹⁴. Šis Reglamentas buvo priimtas, siekiant:

1. nustatyti bendras taisykles valstybių narių žvejybos laivų, jų įrankių ženklavimui, identifikavimui taip, kad juos būtų galima lengvai identifikuoti;
2. kadangi būtina tam tikrų žvejybos laivų pagrindines charakteristikas įtraukti į oficialius dokumentus, kurie būtų prieinami patikrinimui, pareikalavus valstybės narės inspekcijai;
3. kadangi būtina, kad tam tikruose žvejybos laivuose būtų laikomi oficialūs dokumentai, nurodantys žuvų triumų, šaldyto arba atšaldyto jūros vandens talpyklų turį, kad būtų galima tiksliai įvertinti laive laikomą laimikį.

Vykdamas BŽP buvo tikslinga sukurti Bendrijos žvejybos laivyno laivų charakteristikų vieningą informacinę duomenų bazę, kuri būtų tvarkoma, nepriklausomai nuo kitų priemonių. Tuo tikslu ir buvo priimtas Komisijos Reglamentas (EB) Nr.2090/98¹⁵ dėl Bendrijos žvejybos laivų rejestro. Bendrijos žvejybos laivų rejestras skiriamas visiems Bendrijos žvejybos laivams, kaip apibrėžta Reglamente (EEB) Nr.3760/92. Į rejestrą įtraukiama:

- apie kiekvieną Bendrijos žvejybos laivą perduotini duomenys (išdėstyti prieduose I – V), kurie parengiami kiekvienai valstybei narei nuo 1998 m. sausio 1 d. atliekant savo laivyno surašymą;
- visi pakeitimai, įvykę po surašymo, jeigu šie pakeitimai turi įtakos duomenims.

Atsižvelgiant į Tarybos Reglamentą (EB) Nr.2371/2002¹⁶ dėl žuvų išteklių apsaugos ir tausojančio naudojimo 15 str. („*Žvejybos laivynų rejestrai*“) ir Komisijos Reglamentą Nr. 26/2004 dėl Bendrijos žvejybos laivų rejestro, kuriame numatytas ankstesniojo Registro Nr.2090/98 panaikinimas, valstybėms narėms privaloma turėti su jos vėliava plaukiojančių EB žvejybinių laivų rejestrą. Komisijai turi būti prieinama kiekvienos valstybės narės informacija, renkama pagal 15 straipsnio 1 dalies nuostatas. Taip pat Komisijai priskirta sudaryti visos EB žvejybos laivyno rejestrą ir jo duomenimis gali naudotis visos valstybės narės.

Šis Reglamentas taikomas visiems Bendrijos žvejybos laivams, įskaitant ir naudojamus išimtinai akvakultūrai.

Kiekvienos šalies narės rejestre laivų skiriamosios charakteristikos turi būti nurodytos pagal 1986 metų Tarybos reglamentą (EEB) Nr.2930/86¹⁷ ir pagal 1987 metų Komisijos reglamentą (EEB) Nr.1381/87, nustatančius žvejybos laivų žymėjimo ir dokumentacijos taisykles, o taip pat ir pagal 1994 metų Tarybos reglamentą (EB) Nr.3259/94, nustatantį žvejybos laivų charakteristikas.

Vadovaujantis šiais reglamentais, kiekvienas EB žvejybinis laivas gauna individualų identifikavimo numerį, kuris negali būti kam nors perleistas arba pakeistas. Identifikavimas būtinas žvejybos laivynų pajėgumams reguliuoti, laivų judėjimui kontroliuoti valstybėse narėse, EB laivų rejestro ir kitų informacijos šaltinių duomenims, susijusiems su žvejybine veikla, sutikrinti.

¹⁴ OL, 1987 L 132, p. 11-13.

¹⁵ OL, 1998 L 266, p. 27.

¹⁶ OL, 2002 L 358, p. 59.

¹⁷ OL, 1986 L274, p. 1.

Valstybė narė turi galimybę pasinaudoti informacija, esančia EB rejestre. Keliama tik viena sąlyga – kad būtų laikomasi Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr.45/2001 ir ypač 8 jo str. nuostatų, susijusių su asmeninių duomenų apsauga.

Siekiant ES laivų pajėgumus suderinti su žuvų ištekliais, nustatomos užduotys mažinti žvejybos laivų pajėgumus, riboti žvejybos pastangas. Komisijos Reglamentu (EB) Nr.2091/98¹⁸ reikalaujama suskirstyti žvejybos laivus į segmentus. Siekiant, kad daugiametės žvejybos orientavimo programos būtų įvykdytos, Komisijai turi būti perduodami duomenys, įtraukiant duomenis apie atskirų laivų arba laivyno segmentų žvejybos pastangas arba apie žvejybos pastangas pagal žvejybos veiklą ir rajoną, priklausomai nuo atskirų atvejų. Tai reiškia, kad, atsižvelgiant į žvejybos specifiką, laivų dydį ir naudojamus žvejybos įrankius, atskiroms valstybėms narėms nustatytas žvejybinių laivų suskirstymas į atitinkamus segmentus. Valstybės narės pagal Reglamento (EB) Nr.2090/98¹⁹ nuostatas turi pareigą pranešti Bendrijos žvejybos laivų rejestrui apie tai, kuriam segmentui priklauso kiekvienas į žvejybos laivyną įtraukiamas laivas arba apie eksploatuojamo laivo priskyrimą kitam segmentui. Pagal šį skirstymą tvarkoma apskaita ir atskaitomybė, numatomos struktūrinės paramos programos, vykdomas žvejybos pastangų ir laivų pajėgumų mažinimas.

Laivai identifikuojami pagal Bendrijos žvejybos laivų rejestre įregistruotą identifikavimo numerį, kaip nurodyta Reglamento (EB) Nr.2090/98 I priede. Pagal tą patį priedą turi būti naudojami nurodyti segmentų kodai. Kiekvienam segmentui, dėl kurio valstybė narė Komisijai pateikia žvejybos pastangų apribojimo programą pagal žvejybos veiklą ir rajoną, vadovaujantis Tarybos sprendimo Nr.97/413 EB (7) 6 str. arba pagal segmentus, siekiant, kad būtų kompensuotas bet koks atsilikimas nuo ankstesnės daugiametės orientavimo programos iš dalies mažinant veiklą, taikomos sekančios procedūros:

- valstybė narė renka duomenis apie kiekvieno segmento laivų žvejybos pastangas arba apie tam tikras žvejybos pastangas pagal žvejybos veiklą ir rajoną,
- tuos duomenis valstybė narė apdoroja kompiuterine programa,
- atskiri duomenys arba duomenys pagal segmentą ar pagal žvejybos veiklą ir rajoną už ankstesnius kalendorinius metus pagal šio Reglamento reikalavimus kasmet perduodami Komisijai iki kovo 31 d.

Apie segmentus, naudojančius aktyviusius žvejybos įrankius, kuriems netaikomos aukščiau minėtos programos, valstybės narės privalo surinkti ir apdoroti tuos duomenis, kurie reikalingi, siekiant nustatyti, ar nesikeičia jų žvejybos mastai, t.y. stebėti atitinkamų segmentų žvejybos eigą. Komisijai turi būti pateikiama išsami informacija apie mėginių ėmimo metodus, parinktus kiekvienam laivyno segmentui, bei statistikos parametrus, apibrėžiančius žvejybos pastangų duomenų tikslumą, jų taikymo metu. Galima taikyti bet kokią kitą panašaus tikslumo rezultatus

¹⁸ OL, 1998 L 266, p. 36

¹⁹ Ibid., p. 27.

užtikrinančią procedūrą, jeigu Komisija yra ją patvirtinusi. Jeigu pastebimas žvejybos mastų didėjimas, tam padidėjimui įvertinti valstybė narė taip pat turi surinkti ir apdoroti duomenis, t.y. apskaičiuoti to padidėjimo įtaką šio segmento žvejybos pastangoms. Apie rezultatus pranešama Komisijai.

Šis Reglamentas (EB) Nr.2091/98 yra privalomas visas ir tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse.

Didesnė dalis Baltijos jūroje tralais žvejojančių laivų naudoja įvairius žvejybos įrankius. Norint įvertinti ir palyginti žvejybinių laivų, žvejojančių tiek dugniniais, tiek pelagininiais tralais, darbo efektyvumą, būtina atskirai tvarkyti tokių laivų apskaitą. Žvejybos pajamingumas priklauso nuo daugelio veiksnių: gamtinių, turinčių įtakos žuvų ištekliais, laivų ir žvejybos įrangos pajėgumų, sugaunamų žuvų rūšių ir kiekio, žuvų savikainos ir pardavimo kainų, žvejų kvalifikacijos ir kt. Todėl, atlikus aukščiau minėtų reglamentų analizę, darome išvadą, kad jų pakanka, jie yra pakankamai kokybiškai teisiškai paruošti ir nesudėtingi, norint užtikrinti Europos Sąjungos reikalavimų laikymąsi dėl efektyvaus žvejybos laivų rejestro ir skirstymo segmentais. Šių reglamentų vykdymas turėtų pagelbėti žuvininkystę administruojančių institucijų veiklos gerinimui.

2.4 ŽVEJYBOS MONITORINGO IR KONTROLĖS SISTEMA

EB nustatyta žvejybos monitoringo ir kontrolės sistema. Ją reguliuoja jau anksčiau minėtas Tarybos reglamentas (EEB) Nr.2847/93²⁰, bei jį atitinkamai papildantis Tarybos reglamentas (EB) Nr. 414/96²¹, nustatantis tam tikras monitoringo priemones, taikytinas žvejybinei veiklai Baltijos jūros, Belts ir Sound vandenyse. Šis Reglamentas jau pritaikytas konkrečioms Baltijos jūros regiono šalims ir konkrečiose jūros erdvėse, atsižvelgiant į Baltijos jūros kaip ypatingai jautrios ekosistemos statusą. Reglamentas nustato tam tikras monitoringo priemones, susijusias su Baltijos jūros, Belts ir Sound vandenyse esančių žuvų išteklių laimikiais ir iškrovimu. Reglamente nauja yra tai, kad tarp Baltijos jūroje žvejybinę veiklą vykdančių laivų yra atskirai išskiriami laivai, kurių pagrindinė ar papildoma veikla yra menkių gaudymas. Nurodoma tokių laivų sąrašų sudarymo ir perdavimo Baltijos komisijai tvarka. Labai svarbus faktorius yra tai, kad nustatyta, jog aptartoje Baltijos jūros zonoje menkes gaudyti leidžiama tik Bendrijos žvejybos laivams, įtrauktiems į išankstinį sąrašą. Taip pat, skirtingai nuo Reglamento (EEB) Nr.2487/93, šiame Reglamente laivams draudžiama perkrauti arba priimti iš kito laivo Baltijos jūroje sugautas menkes. Šitoks reikalavimas nėra labai suprantamas ir pagrįstas tiek iš ekonominės, tiek ir iš teisinės pusės. Nelabai aišku, ką Reglamento rengėjai norėjo tuo draudimu pasiekti, nes visos pakrovimo, iškrovimo ar žvejybinės veiklos operacijos šiaip ar taip atspindimos deklaracijose ir žvejybos žurnaluose. Vienintelis tokio draudimo paaiškinimas galėtų

²⁰ OL, 1993 L 261 p. 1.

būti nebent tik siekis palengvinti darbą žvejybinę veiklą kontroliuojančioms institucijoms.

Tiesa, paliekama galimybė pačioms valstybių narių kompetetingoms institucijoms apsispręsti dėl menkių perkrovimo savo uostuose arba vidaus vandenyse, o tai iš principo yra tos pačios operacijos, tik kitose jūrinėse erdvėse. Taigi, kaip matome, Reglamento ne visos nuostatos yra gerai apgalvotos ir turėtų būti taisytinos.

Žuvininkystės monitoringas – tai žvejybos inspekcija ir kontrolė, apimanti visą ciklą: žuvų sugavimą jūroje, iškrovimą krante, pardavimą aukcionuose, perdirbimą ir pateikimą vartotojams.

Tarybos Reglamente (EEB) Nr. 2847/93 numatytos šios monitoringo priemonės:

1. išteklių valdymo ir išsaugojimo;
2. struktūrinės;
3. rinkos organizavimo.

Siekiant įvykdyti šias monitoringo priemones, visos valstybės narės, laikydamosi Bendrijos taisyklių, patvirtina atitinkamas priemones, kurios turėtų užtikrinti sistemos veiksmingumą. Valstybės narės turi pakankamai aprūpinti savo kompetetingas institucijas priemonėmis, kad šios galėtų vykdyti tikrinimo ir kontrolės užduotis, kaip nustatyta atitinkamuose reglamentuose.

Sistema taikoma visai žvejybos veiklai ir visai su ja susijusiai veiklai, vykdomai valstybės narės suverenumui ir jurisdikcijai priklausančioje teritorijoje ir jūriniuose vandenyse, įskaitant veiklą, kurią vykdo laivai, plaukiojantys su trečiosios šalies vėliava arba registruoti trečiojoje šalyje, nepažeidžiant teisės be žalos praplaukti teritorinius vandenį ir navigacijos laisvės 200 mylių žvejybos zonoje.

Žvejybos kontrolės ir monitoringo sistemos reglamentų reikalavimai apima:

1. žvejybos laivų ir jų veiklos tikrinimą bei priežiūrą;
2. sugavimų monitoringą;
3. žvejybos priemonių naudojimo kontrolę;
4. žvejybos veiklos reglamentavimą ir jos sustabdymą;
5. žvejybos sektoriaus (ir akvakultūros) struktūros gerinimo priemonių vykdymo kontrolę;
6. žvejybos produktų rinkos organizavimo priemonių vykdymo tikrinimą ir kontrolę;
7. sankcijas už galiojančių taisyklių nesilaikymą.

Trumpai paanalizuosime kiekvieną iš šių reikalavimų. *Taigi, pirmiausia – žvejybos laivų ir jų veiklos tikrinimas ir kontrolė.* Tarybos Reglamente (EEB) Nr.2847/93 pažymima, kad „siekiama užtikrinti, kad būtų laikomasi visų galiojančių išsaugojimo ir kontrolės priemonių taisyklių, visos valstybės narės savo teritorijoje ir jos suverenumui bei jurisdikcijai priklausančiuose jūriniuose vandenyse kontroliuoja žvejybą ir su ja susijusią veiklą“²². Tai reiškia, kad valstybės narės privalo tikrinti ir tirti veiklą visų žvejybinių laivų, siekiant įsitikinti, kaip veikia šis reglamentas ar kiti jį papildantys ar pakeičiantys reglamentai. Patikrinimai paprastai apima ir žuvies iškrovimą,

²¹ OL, 1996 L 059 p. 0001-0002.

pardavimą, transportavimą, laikymą bei paties iškrovimo ir pardavimo registravimą. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 2846/98 iš dalies keičia Tarybos Reglamentą (EB) Nr. 2847/93, jame nebėra nuostatų dėl kontrolės priemonių taikymo žvejybos laivams, plaukiojantiems su trečiosios šalies vėliava valstybės narės suverenumui ar jurisdikcijai priklausančiuose jūriniuose vandenyse. Tai pat naujajame reglamente dingsta valstybių siekis derinti savo kontrolės veiklą, kurti bendras tikrinimo programas.

Visos valstybės narės turi užtikrinti, kad jų laivų veikla už Bendrijos žvejybos zonos būtų tinkamai kontroliuojama ir, jei Bendrija yra nustačiusi tokius įpareigojimus, tikrinama ir prižiūrima, kad būtų laikomasi tuose vandenyse galiojančių Bendrijos taisyklių. Reglamentuose numatyta, kad vadovaujantis Sutarties 43 str. nustatyta tvarka būtų priimtas sprendimas dėl to, ar reikia, o jei reikia, tai kokiu mastu ir kada, įrengti Bendrijos žvejybos laivams laivų buvimo vietos nuotolinio stebėjimo sistemą, antžeminę ar palydovinę, su palydoviniu ryšiu duomenims perduoti. Tuo tikslu valstybės narės, kad įvertintų reikiamą techniką ir nustatytų, kuriuose laivuose ji turi būti naudojama, privalo įgyvendinti bandomuosius projektus. Vykdam šiuos bandomuosius projektus, valstybės narės, su kurių vėliava plaukioja laivas arba kurioje laivas registruotas, turi imtis reikiamų priemonių, kad užtikrintų, jog duomenys, perduoti arba gauti iš jos žvejybos laivų būtų užregistruoti kompiuterine forma, nepriklausomai nuo to, kuriuose vandenyse jie žvejojo arba kuriame uoste jie yra. Kai jos žvejybos laivai veikia kitos valstybės narės suverenumui ar jurisdikcijai priklausančiuose vandens telkiniuose, vėliavos valstybė narė užtikrina, kad šie duomenys būtų nedelsiant perduoti tos valstybės narės kompetentingoms institucijoms.

Reglamento 2 str. numatytą tikrinimą ir kontrolę visos valstybės narės vykdo pagal jose nustatytą tikrinimo tvarką, tuo pačiu užtikrindamos, kad būtų laikomasi 2 str. nurodytų nuostatų ir priemonių. Be viso kito, valstybės narės turi veikti taip, kad išvengtų nepagrįsto kišimosi į teisėtą ir normalią žvejybos veiklą, kad nebūtų diskriminuojami tikrinimui pasirinkti sektoriai ar atskiri laivai.

Nepažeidžiant nacionalinės kompetencijos ir Tarybos Reglamente (EB) Nr. 2846/98 nustatyta tvarka valstybės narės priėmė tam tikras taisykles, susijusias su:

- oficialiai paskirtų inspektorių ir inspekcinių laivų, orlaivių bei kitų tikrinimo priemonių, kuriomis gali naudotis valstybė narė, identifikavimu;
- žuvininkystės sektoriuje vykdomos veiklos tikrinimu ir priežiūros tvarka;
- žvejybos laivų bei įrankių žymėjimu ir identifikavimu;
- žvejybos laivų charakteristikų, susijusių su žvejybos veikla sertifikavimu.

Skirtingai nei Reglamente (EB) Nr. 2847/93²³, naujajame reglamente nebelieka taisyklių, priimtų dėl :

- tvarkos, kurios turi laikytis inspektoriai ir žvejybos laivų kapitonai, kai inspektorius išreiškia norą

²² OL, 1993 L 261, p.1.

²³ OL, 1993 L 261, p.1.

įlipti į laivą;

- tvarkos, kurios turi laikytis inspektoriai, kai, įlipę į žvejų laivą, tikrina tą laivą, jo įrankius ir sugavimą;
- ataskaitos, kurią turi paruošti inspektorius po kiekvieno laivo inspektavimo;
- duomenų apie žvejų laivų buvimo vietą registravimo ir tokių duomenų perdavimo valstybės narėms ir Komisijai;
- pranešimų apie judėjimą ir laive laikomus žuvies produktus sistemos, taikomos žvejų laivams, plaukiojantiems su trečiosios šalies vėliava.

Kitas reikalavimas – tai žuvų sugavimo kontrolė. Bendrijos žvejų laivų, žvejojančių tam tikras žuvų rūšis ar rūšių grupes, kapitonai privalo vesti laivo žurnalą (žvejų žurnalą) apie savo veiklą, visų pirma nurodydami kiekvienos pagautos ir laive laikomos rūšies kiekį, tokio sugavimo laiką ir vietą, taip pat naudotus žvejojimo įrankius. Tarybos Reglamente (EB) Nr.2846/98²⁴ išskirta nuostata, kad nuo 2000 m. sausio 1 d. visose žvejų zonose, tame tarpe ir Baltijos jūroje laivų žurnaluose turi būti registruojami visi didesni kaip 50 kg gyvojo svorio bet kurios rūšies žuvų kiekiai, palikti laivuose (išimtis suteikta tik Viduržemio jūros žvejų zonai). Bendrijos žvejų laivų kapitonai įrašo savo laivo žvejų žurnale jūroje sugautos žuvies kiekius, šio sugavimo datą bei vietą. Išmesto į jūrą žuvies kiekis gali būti registruojamas įvertinimo tikslais, tačiau tai nėra privaloma. Bendrijos žvejų laivų kapitonai atleidžiami nuo Tarybos Reglamento (EB) Nr. 2847/93 šių reikalavimų vykdymo, jei bendras laivo ilgis yra mažesnis nei 10 metrų. Tačiau ir šiuo atveju visos valstybės narės atrankos būdu turi kontroliuoti tokių laivų veiklą, siekiant užtikrinti, kad šie laivai laikytųsi galiojančių Bendrijos taisyklių.

Tarybos Reglamento (EB) Nr.2846/98 36 str. nurodyta tvarka priimamos išsamios atskirų straipsnių įgyvendinimo taisyklės, apimant:

- tam tikrais konkrečiais atvejais geografinį pasiskirstymą, kitoki nei ICES statistinis vienetas;
- sugavimo, sugauto tinklais su mažomis akimis ir laikomo laive neišrūšiuoto, registravimą.

Taip pat, naujajame Reglamente padidintas nuo 2 val. iki 4 val. laiko tarpas kai žvejų laivo kapitonas privalo pranešti tos valstybės, kurioje jis nori iškrauti žuvį, kompetentingoms institucijoms apie:

- iškrovimo vietą ir numatomą atvykimo laiką;
- kiekvienos numatomos iškrauti rūšies kiekį.

Tiesa, šis reikalavimas galioja tik tais atvejais, kai pageidaujama naudotis iškrovimo vietomis, esančiomis ne vėliavos valstybės narėje, taip pat, jei neįmanoma laikytis valstybės narės paskirto uosto plane numatytų reikalavimų arba, valstybė narė neturi tokio plano.

Kapitonui, neperdavusiam aukščiau nurodytų pranešimų, kompetentingos institucijos gali

²⁴ OL,1998 L 266, p.36.

taikyti atitinkamas sankcijas. Tuo pačiu Komisija turi teisę tam tikrų kategorijų Bendrijos žvejybos laivus ribotam arba pratęsiamaam laikotarpiui atleisti nuo šių pranešimų pareigos arba numatyti kitoki pranešimo laikotarpį atsižvelgdama *inter alia* į atstumus tarp žvejybos vietų, iškrovimo vietų ir uostų, kur minėti laivai yra registruoti arba įtraukti į sąrašus.

Bendrijos žvejybos laivo, kurio bendras ilgis yra 10 ar daugiau metrų, kapitonas arba jo atstovas, po kiekvieno reiso per 48 valandas nuo iškrovimo, valstybės narės, kurios teritorijoje vyko iškrovimas, kompetentingoms institucijoms pateikia atitinkamą žvejybos deklaraciją. Joje turi būti nurodyta žvejybinio laivo veikla, t.y žvejybos laikas (pradžia, pabaiga), žuvų kiekiai rūšimis, žvejybos vieta, žūklės įrankių naudojimas, iškrovimo vieta ir pan. Už pateiktos deklaracijos tikslumą atsakingas žvejybinio laivo kapitonas.

Už pirminę prekybą žuvininkystės produktais, iškrautais valstybėje narėje, atsakingi aukcionai ar kitos valstybių narių įgaliotos įstaigos. Jos po pirminio pardavimo privalo valstybių narių kompetentingoms institucijoms pateikti pardavimo pažymą, už kurios tikslumą atsako pilnai. Atsakomybė taikoma už neteisingą informaciją dėl:

- kiekvienos žuvų rūšies individualaus dydžio arba svorio, kokybės, pateikimo ir šviežumo;
- kiekvienos rūšies atitinkamo pavadinimo ir jos kilmės geografinės vietos;
- kiekvienos rūšies kainos ir kiekio pirminio pardavimo metu ir, tam tikrais atvejais, kainos ir kiekio pagal individualų dydį arba svorį, kokybės, pateikimo ir šviežumo;
- tam tikrais atvejais, minimalaus žuvų dydžio;
- pardavėjo ir pirkėjo vardo ir pavardės;
- pardavimo vietos ir datos;
- jei įmanoma, pardavimo sutarties numerio.

Pardavimo pažymose, pateikiamose už pirmąją prekybą žuvininkystės produktais atsakingoms kompetentingoms institucijoms, nurodomi šie duomenys:

- atitinkamus produktus iškrovusio žvejybos laivo išoriniai atpažinimo ženklai ir pavadinimas;
- laivo savininko arba kapitono vardas ir pavardė;
- išsikrovimo uostas ir data;

Tarybos Reglamente (EB) Nr.2846/98, skirtingai nuo Tarybos Reglamento (EB) Nr. 2847/93²⁵, įvedamos kai kurios naujosios žuvininkystės produktų pardavimo: jei pardavimo pažymos duomenys nesutampa su sąskaitos-faktūros arba jį pakeičiančio dokumento duomenimis, valstybė narė turi patvirtinti priemones, būtinas užtikrinti, kad informacija apie kainą atitiktų sąskaitoje-faktūroje pateiktą informaciją. Taip pat, jei žuvininkystės produktus numatoma parduoti vėliau ir jei tokie produktai bus pateikti į rinką už sutartyje numatytą kainą arba už specifiniam laikotarpiui nustatytą kainą, valstybės narės atlieka atitinkamus patikrinimus, kad

²⁵ OL, 1996 L 261 p. 1.

nustatytų deklaracijose ir pardavimo pažymose pateiktos informacijos teisingumą.

Pardavimo pažymos, deklaracijos ir transportavimo dokumentų kopija per 48 valandas nuo pirmosios prekybos arba nuo iškrovimo perduodami valstybės narės kompetentingai institucijai, kurios teritorijoje šie veiksmai buvo atliekami, teisės aktų. Tais atvejais, kai produktus numatoma gabenti į kitą valstybę narę, nei kurioje buvo iškrauti, gabentojas per 48 valandas nuo iškrovimo turi perduoti transportavimo dokumentų kopijas valstybės narės, kurioje, kaip deklaruojama, turi įvykti pirminis produktų pardavimas, kompetentingai institucijai. Komisija gali atleisti nuo pareigos pateikti žuvininkystės produktų, iškrautų iš tam tikrų kategorijų Bendrijos žvejybos laivų, kurių bendras ilgis mažiau nei 10 metrų arba iškrautų žuvininkystės produktų, neviršijančių 50 kg. gyvojo svorio, kiekių pagal rūšis pardavimo pažymas valstybės narės kompetentingoms institucijoms ar kitoms įgaliotoms įstaigoms. Tačiau tokios išimtys bus taikomos tik tada, kai atitinkama valstybė narė yra įdiegusi priimtina kontrolės sistemą.

Naujuoju Reglamentu panaikinamas 10 str. dėl žvejybos laivų, plaukiojančių su trečiosios šalies vėliava ir kurie turi leidimą užsiimti žvejybos veikla valstybės narės suverenumui ar jurisdikcijai priklausančiuose jūriniuose vandenyse.

Dviem arba daugiau laivų atliekant perkrovimus ar vykdant žvejybinę veiklą, ir perkrovimus valstybės narės uostuose, būtina turėti tos valstybės narės leidimą toms operacijoms atlikti. Tokių laivų kapitonai privalo laikytis Tarybos Reglamente (EB) Nr.2846/98²⁶ nustatytų procedūrų, ypač dėl:

- patvirtintų vietų apibrėžimo;
- tikrinimo ir priežiūros tvarkos;
- nuostatų ir sąlygų, taikomų perkrovimui ir perkrautų kiekių registravimui bei pranešimui apie juos.

Reikia pažymėti, kad šios procedūros netaikomos Bendrijos laivų porinio tralavimo veiklai.

Valstybės narės turi reikalauti, kad visi iškrovimai valstybėje narėje, būtų registruojami. Šiuo tikslu valstybės narės gali reikalauti, kad pirmoji prekyba vyktų parduodant aukcionuose. Jeigu pirmą kartą iškrautas sugavimas nepateikiamas į rinką parduodant aukcione, valstybės narės užtikrina, kad apie kiekius būtų pranešta aukcionams ir kitoms valstybių narių įgaliotoms įstaigoms.

Visos valstybės narės praneša Komisijai kvotos išnaudojimo prognozę ir kvotos visiško išnaudojimo datą toms rūšims, kurias pagauna žvejybos laivai, plaukiojantys su jos vėliava, arba joje registruoti laivai, ir kurių atžvilgiu laikoma, kad išnaudota 70% tai valstybei narei skirtos kvotos.

Sekantis reikalavimas susijęs su žūklės priemonių naudojimo kontrole.

Sutinkamai su Tarybos Reglamentu (EEB) Nr. 3094/86, nustatančiame tam tikras technines žuvų išteklų išsaugojimo priemones, visi sugavimai, kurie yra Bendrijos žvejybos laive, turi atitikti laive naudojamam tinklui nustatytą rūšinę sudėtį. Laivuose naudojami tinklai, kad jų nebūtų

²⁶ OL, 1998 L 266, p.36.

įmanoma tuoj pat panaudoti, turi būti sukrauti, laikantis atitinkamų sąlygų.

Taryba gali nuspręsti, kad:

- nė vienas Bendrijos žvejybos laivas, dalyvaujantis konkrečioje žvejyboje, negali vieno žvejybos reiso metu turėti tinklų su skirtingu minimalių akių dydžiu;
- būtų taikomos konkrečios tinklų su skirtingu akių dydžiu naudojimo konkrečiai žvejybai taisyklės.

1997 m. gruodžio 18 d. buvo priimtas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 88/98, nustatantis tam tikras technines Baltijos jūros, Beltų ir Eresūno (Zundo) vandenyse esančių žuvų išteklių išsaugojimo priemonės. Priėmus šį reglamentą, buvo panaikintas to paties pavadinimo Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 1866/86. Tačiau ir naujasis reglamentas nuolat papildomas.

Kaip jau buvome minėję anksčiau, BŽP pagrindinis tikslas ir uždavinys – užtikrinti, kad gyvieji jūrų ištekliai būtų eksploatuojami racionaliai ir atsakingai. Tuo tikslu privalo naudoti įvairiausias technines žuvų išteklių išsaugojimo priemonės. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 88/98 kaip tik ir nustato tokių techninių priemonių taikymo EB reikalavimus, kurių valstybės narės privalo laikytis jų suverenumui ir jurisdikcijai priklausančiuose jūrų vandenyse. Reglamentas susideda iš 16 straipsnių ir 6 priedų ir nustato:

- geografines zonas ir žvejybos rajonus;
- laiką, kada tam tikrose geografinėse zonose draudžiama gaudyti tam tikrų rūšių žuvis;
- žuvų verslinį dydį;
- žuvų, kurių tam tikru metu gaudyti negalima arba neturint joms išskirtos kvotos, prieгаudos procentą;
- minimalų leistiną tinklų akių dydį;
- ką ir kaip galima tvirtinti prie tinklų;
- kaip laive atitinkamoje geografinėje zonoje arba atitinkamą laikotarpį turi būti laikomi neparuošti žvejybai įrankiai;
- lašišų, jūrinių upėtakių žvejybos apribojimus (pagal rajonus ir jų geografines koordinatas, laikotarpius);
- kitas žvejybos sąlygas (pvz., draudimą žvejoti menkes ir plekšnes ne maistui, naudoti sprogstamąsias, nuodingas, svaiginančias medžiagas).

Pažymėtina, kad šio reglamento nuostatos netaikomos žvejybai, skirtai moksliniams tyrimams, žinoma atitinkamai gavus nustatyta tvarka atitinkamus leidimus.

Tarybos reglamente (EB) Nr. 1520/98 iš dalies keičiančiame Reglamentą (EB) Nr. 88/98, nustatantį tam tikras technines Baltijos jūros, Belts ir Sound vandenyse esančių žuvų išteklių išsaugojimo priemonės, pakeista eilė straipsnių, nustatančių žvejybos draudimus pagal geografines zonas ir laikotarpius ir draudimus žvejoti lašišas ir jūrinius upėtakius. Taip pat pagal Tarybos

reglamento (EB) Nr.27/2005²⁷, nustatančio 2005 m tam tikrų žuvų išteklių ir žuvų išteklių grupių bendrąsias žvejybos galimybes ir susijusias sąlygas, taikomas Bendrijos vandenyse ir Bendrijos laivams vandenyse, kuriuose privaloma nustatyti sugavimo apribojimus nuostatas, yra padaryti pakeitimai dėl tam tikrų rūšių žuvų verslinių dydžių (pvz., menkės verslinis dydis padidintas nuo 35 cm iki 38 cm), taip pat pakeitimai dėl mažiausių tinklo akių dydžio pagal tinklų rūšis ir geografines zonas.

Tarybos reglamentas (EB) Nr. 88/98²⁸ nurodo, kad draudžiama naudoti naudoti bet kokią tralą, danišką velkamąją ar panašų tinklą, kurio akys yra mažesnės, nei nurodyta šiame reglamente, atitinkamuose vandenyse pagal žuvų rūšis arba rūšių grupes; draudžiama naudoti inkarinius plūduriuojančius tinklus arba dreifinius tinklus, kurių akių dydis yra mažesnis, negu nustatyta atitinkamuose vandenyse atitinkamoms žuvų rūšims arba rūšių grupei.

Atskirai reikėtų panagrinėti vienos iš svarbiausių Baltijos jūros verslinių žuvų-menkės žvejybos teisinio reglamentavimo ypatumus. Dar 1976 m. Gdansko konvencija buvo įsteigta IBSFC (Lietuva prisijungė 1992 m.), kurios pagrindinės funkcijos buvo ne tik nustatyti įvairias žvejybos išteklių Baltijos jūroje apsaugos ir valdymo priemonės, bet tuo pačiu pranešti prie šios konvencijos prisijungusioms valstybėms apie rekomenduojamus techninių priemonių naudojimo pakeitimus, bet ir nustatyti pagrindinių žuvų rūšių žvejybos kvotas. Taigi, Tarybos reglamentas (EB) Nr.27/2005 numatė įvesti papildomus, griežtesnius menkės žvejybos apribojimus. Todėl ES šalys, žvejojantčios Baltijos jūroje (Švedija, Estija, Latvija, Lietuva, Lenkija, Suomija, Vokietija, Danija) privalėjo paruošti nacionalinės kontrolės, apimančios stebėseną, priežiūrą, tikrinimą, programas. Taip pat, vykdant reikalavimų kontrolę, yra vykdoma ES valstybių narių inspektorių pasikeitimo programa. Tarybos reglamentas (EB) Nr.27/2005 keičia Tarybos reglamento (EEB) Nr.2847/93²⁹ 34 c straipsnio 1 skirsnio nuostatą ir nurodo, kad menkių žvejybos kontrolės programą Baltijos jūroje galima taikyti ilgiau nei dvejus metus nuo jos įsigaliojimo datos. Reglamentas nurodo, kad kiekviena valstybė narė turi parengti laivų, turinčių specialų leidimą žvejoti menkes Baltijos jūroje, sąrašą. Visi 8 m. bendro ilgio ar ilgesni laivai, turintys arba naudojančys žvejybos įrankius, skirtus žvejoti menkėms Baltijos jūroje, turi turėti specialų leidimą žvejoti menkes, o Bendrijos žvejybinių laivų, turinčių specialų leidimą žvejoti menkes Baltijos jūroje, kapitonai turi tvarkyti laivo žvejybos žurnalą, laikydamiesi reglamento (EEB) Nr.2847/93 6 str. nuostatų:

- žvejybiniame laive turi būti laikomas leidimas arba patvirtinta leidimo kopija;
- prieš išplaukiant iš Baltijos jūros atitinkamo rajono ar įplaukiant į jį, pranešti laivo registro (rejestro) valstybei narei apie išplaukimo/įplaukimo vietą, datą ir laiką ir nepradėti naujo žvejybinio reiso tol, kol nebus iškrautos visos sugauto žuvys; neperkrauti žuvų jūroje;
- neplaukti rajonais, kuriuose menkių žvejyba draudžiama, jeigu žvejybos įrankiai laive nėra

²⁷ OL, 2005 L 012, p.0001-0151.

²⁸ OL, 2004 L 150, p. 12.

²⁹ OL, 1993 L 261, p.1.

sutvarkyti pagal nustatytus reikalavimus (surišti ir sukrauti).

Iškraunant menkes, kurios sužvejotos Baltijos jūroje, reglamentas (EEB) Nr.2847/93³⁰ reikalauja laikytis sekančių nuostatų:

- leidžiama iškrauti Baltijos jūroje sugautas menkes tik specialų žvejybos leidimą turintiems laivams;
- valstybė narė, kurios teritorijoje numatoma žuvis iškrauti, informuojama iš anksto;
- tam įgaliotos valstybės institucijos gali reikalauti, kad laivas nepradėtų laimikio iškrovimo tol, kol nebus išduotas tų institucijų leidimas iškrovimui.

Tarybos reglamentas (EB) Nr.27/2005³¹ keičia Tarybos reglamento (EEB) Nr.2847/93 13 straipsnio nuostatas ir numato, kad žvejybinis laivas, kuriame yra daugiau kaip 50 kg menkių ir jos yra vežamos į kitą, nei nustatyta, iškrovimo arba importo vietą, turi turėti deklaracijos, numatytos Tarybos reglamento (EEB) Nr.2847/93 8 str. 1 skirsnyje (nurodančių turimų žuvų rūšių kiekius) kopiją. Jei laivas turi pagavęs daugiau nei 300 kg menkių, bent prieš dvi valandas iki įplaukimo į valstybės narės uostą ar iškrovimo vietą atitinkamoms institucijoms reikia nurodyti uosto ar iškrovimo vietos pavadinimą ir menkių kiekį (gyvojo svorio kilogramais). Kai laive yra daugiau kaip 750 kg menkių, iškrauti jas galima tik nurodytuose uostuose.

Prieš pradėdant iškrauti laive laikomą žvejybos laimikį, nacionalinėms institucijoms reikia įteikti atitinkamus žvejybos žurnalo lapus.

Tarybos reglamente (EB) Nr.27/2005 taipogi numatyti reikalavimai žvejybos įrankiams, kuriais Baltijos jūroje žvejojamos menkės: draudžiama naudoti velkamuosius tinklus be išėjimo langų. Tinklams su išėjimo langais, keičiant Tarybos reglamento (EB) Nr.88/98 V priedo nuostatas dėl specialių atrankos priemonių, taikomos Tarybos reglamento (EB) Nr.27/2005 III priedo 1 priedėlio nuostatos. Taip pat, žvejojant vienu išėjimo langus turinčiu velkamuoju tinklu, laive draudžiama turėti kito tipo žvejybos įrankius.

Tarybos reglamento (EB) Nr.88/98³² 3 str. 4 skirsnio nuostatos pakeistos: laive negalima laikyti neverslinio dydžio menkių. Šis reikalavimas praktikoje sunkiai įgyvendinamas, kadangi visada, vykdant specializuotą žvejybą, yra sugaunama neverslinio dydžio menkių. Tada, siekiant išvengti kontroliuojančių institucijų pretnzijų, tokios žuvys yra paprasčiausiai slepiamos arba dar blogiau - negyvos tiesiog išmetamos atgal į jūrą. O tai sukelia taip pat tam tikrą teisinę atsakomybę, kadangi išmesti į jūrą negyvas žuvis draudžia aplinkosaugą reglamentuojantys teisės aktai. Tam tikra išimtis taikoma Tarybos reglamento (EB) Nr.27/2005 3 str. 5 skirsnyje, nurodanti, kad menkių priegauda, sugauta žvejojant silkes ir bretlingius tinklais, kurių akių dydis – 32 mm ar mažesnis, neturi viršyti 3 proc. svorio. Laive gali būti laikoma ne daugiau kaip 5 proc. neverslinio dydžio menkių priegaudos.

³⁰ OL, 1993 L 261, p. 1.

³¹ OL, 2005 L 012, p.0001-0151.

³² OL, 2004 L 150, p.12.

Tarybos reglamente (EB) Nr.88/98³³ nurodytos Baltijos jūros rajonų geografinės koordinatės, kuriose draudžiama bet kokia veikla, tame tarpe ir žvejyba. Atskirai buvo priimtas Tarybos reglamentas (EB) Nr.289/2005³⁴ Lenkijai įstojus į ES. Jis iš dalies keičia reglamento (EB) Nr. 88/98 nuostatas, susijusias su žvejybos tralais draudimu Lenkijos vandenyse, t.y., išplečia geografinę zoną, nurodant plotų koordinates, kur draudžiama visus metus žvejoti naudojant bet kokią tralą ar danišką vilktinį tinklą.

Dar vienas žvejybos kontrolės ir monitoringo reglamentų reikalavimas – žvejybinės veiklos reglamentavimas ir jos sustabdymas.

Visi Bendrijos žvejybos laivų rūšių ar grupės rūšių, kurioms taikomos kvotos, sugavimai išskaitomi iš atitinkamų rūšių ir (ar) grupės rūšių kvotų, nustatytų vėliavos valstybei narei nepriklausomai nuo to, kur tie sugavimai bus iškraunami. Tarybos reglamento (EEB) Nr.2847/93³⁵ 21 str. 2 d. numatyta, kad visos valstybės narės turi nustatyti datą, nuo kurios „rūšių ar grupės rūšių, kurioms taikomos kvotos, sugavimai, sugauti žvejybos laivais, plaukiojančiais su jų vėliava ar jose registruotais, laikomi išnaudojus atitinkamai rūšiai ar grupei rūšių nustatytą kvotą“. Nuo tos datos valstybė narė laikinai uždraudžia tokiems laivams vykdyti žvejybą tokių žuvų rūšių, o taip pat laikyti ją laive, perkrauti ar iškrauti žuvis, sugautas po nustatytos datos. Tuo pačiu valstybė narė nustato datą, iki kurios leidžiama perkrauti ir iškrauti sugavimus arba pateikti galutinę deklaraciją. Apie šią priemonę nedelsiant pranešama Komisijai, o ji praneša kitoms valstybėms narėms. Turėdama patikimą informaciją, Komisija nustato datą, kada laikoma, kad rūšių ar grupės rūšių atžvilgiu žvejybos laivų, plaukiojančių su bet kurios valstybės narės vėliava, ar joje registruotų laivų sugavimai, kuriems taikomi BLS, kvotos ar kiti kiekybiniai apribojimai, išekvojo tos valstybės narės arba Bendrijos, priklausomai nuo atvejo, kvotą, paskirtą kiekį arba turimą dalį. Atlikusi šiuos veiksmus Komisija atitinkamoms valstybėms praneša apie tai, kokios yra jų žvejybos, sustabdytos dėl išekvoto BLS, perspektyvos. Tarybos Reglamente (EB) Nr.2846/98 pažymima, kad valstybės narės nuo nustatytos datos, vėliavos valstybė narė laikinai uždraudžia su jos vėliava plaukiojantiems žvejybiniais laivams gaudyti tam tikras žuvų rūšis, taip pat turėti laive, perkrauti ir iškrauti žuvis, sugautą po tos datos.

Jeigu Komisija sustabdo žvejybą dėl tariamo BLS, kvotos, paskirto kiekio arba Bendrijos turimos dalies išekvojimo, tačiau paaiškėja, kad valstybė narė nėra dar išekvojusi jai skirtų resursų, yra taikomos tolesnės nuostatos. Tuo pačiu, jeigu vadovaujantis Reglamento (EEB) Nr.3760/92 9 str. 2 d., neatšauktas nepalankus sprendimas, priimtas dėl valstybės narės, kuriai uždrausta žvejyba neišnaudojus savo kvotos, yra patvirtinamas priemonių planas. Šis planas reikalingas, siekiant nustatyta tvarka ir tinkamu būdu atitaisyti padarytą žuvų ištekliams žalą. Priemonės, kurios gali būti pasitelktos tam tikslui pasiekti - atskaitymai iš kvotos, paskirto kiekio arba valstybės narės, kuri

³³ OL, 2004 L150, p.12.

³⁴ OL, 2005 L249, p.1.

³⁵ OL, 1993 L 261, p.1.

viršijo savo kvotą, turimos dalies. Atskaityti kiekiai turi būti paskirstomi toms valstybėms narėms, kurioms žvejyba buvo sustabdyta prieš joms išnaudojant savo kvotas.

Jeigu valstybės narės kompetentingos institucijos nustato, kad Bendrijos žvejybos laivas savo veikla rimtai arba pakartotinai pažeidė šį reglamentą, vėliavos valstybė narė gali taikyti tokiam laivui papildomas kontrolės priemones. Šiuo atveju vėliavos valstybė narė turi pareigą pranešti Komisijai ir kitoms valstybėms narėms to laivo, kuriam paskirtos minėtos papildomos kontrolės priemonės, pavadinimą ir išorinius identifikavimo ženklus bei numerius.

Sekantis reikalavimas - žvejybos sektoriaus (ir akvakultūros) struktūros gerinimo priemonių vykdymo kontrolė.

Visos valstybės narės, kad būtų pasiekti tikslai, nustatyti Tarybos Reglamento (EEB) Nr. 3760/92, ypač kiekybiniai (susiję su Bendrijos laivų žvejybos pajėgumais ir jų veiklos koregavimu), savo teritorijoje ir jos suverenumui ir jurisdikcijai priklausančiuose jūriniuose vandenyse reguliariai turi atlikti patikrinimus dėl techninės kontrolės, ypač šiose srityse:

- žvejybos laivyno restruktūrizavimo, atnaujinimo ir modernizavimo;
- žvejybos pajėgumų pritaikymo laikinai ar visiškai nutraukiant veiklą;
- kai kurių žvejybos laivų veiklos apribojimo;
- žūklės priemonių dizaino ir skaičiaus bei jų naudojimo būdų apribojimo;
- vandens ūkio pramonės ir pakrantės rajonų plėtojimo.

Tarybos reglamento (EEB) Nr.2847/93³⁶ 36 str. nustatyta tvarka gali būti priimtos išsamios aukščiau nurodytų priemonių taikymo taisyklės, ypač dėl:

- žvejybos laivų variklių galios tikrinimo;
- žvejybos laivų registruotos talpos tikrinimo;
- laikotarpio, kurio metu žvejybos laivas nenaudojamas žvejybai, tikrinimo;
- žūklės priemonių techninių charakteristikų ir jų skaičiaus viename žvejybos laive tikrinimo.

Valstybės narės nedelsdamos turi perduoti Komisijai visą informaciją, susijusią su taikomais kontrolės būdais, taip pat informaciją dėl už tikrinimą atsakingų institucijų pavadinimų ir adresų.

Siekiant palengvinti techninės kontrolės atlikimą, visos valstybės narės turi įvesti tvirtinimo sistemą, visų pirma apimančią informacijos apie laivyno žvejybos pajėgumą ir veiklą tikrinimą kryžminio tikrinimo būdu, kuri *inter alia* nurodoma:

- laivo žvejybos žurnale;
- laimikio iškrovimo deklaracijoje;
- Bendrijos žvejybos laivų rejestre kaip nurodyta Komisijos reglamente (EEB) Nr.163/89.

Šiam tikslui pasiekti, valstybės narės sukuria naujas arba papildo turimas kompiuterizuotas duomenų bazines, kuriose yra atitinkama informacija apie laivyno pajėgumus ir veiklą.

Dar viena priemonė - žvejybos produktų rinkos organizavimo priemonių vykdymo tikrinimas

³⁶ OL, 1993 L 261, p.1.

ir kontrolė.

Priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti taisyklių dėl bendro žuvininkystės ir vandens produktų rinkos organizavimo ir techninių aspektų laikymosi, apibrėžtos Tarybos reglamente (EEB) Nr. 3759/92. Valstybės-narės savo teritorijoje privalo nuolat tikrinti visus asmenis, dalyvaujančius taikant šias priemones, visų pirma dėl techninių aspektų:

- prekybos standartų, ypač minimalių dydžių;
- kainų reguliavimo, ypač:
 - a) ne žmonių maistui skirtų produktų pašalinimo iš rinkos;
 - b) iš rinkos pašalintų produktų laikymo ir/arba apdorojimo.

Valstybės-narės lygina dokumentus, susijusius su pirmuoju žuvininkystės produktų kiekių patekimu į rinką, ir dokumentus, kuriuose nurodyti iškrauti kiekiai, ypač atkreipiant dėmesį į jų svorį.

Komisija iš valstybių-narių gauna informaciją apie priimtas kontrolės priemones, kompetentingas kontrolės institucijas, nustatytų pažeidimų pobūdį ir veiksmus, kurių imtasi.

Ir paskutinė priemonė - sankcijos už galiojančių taisyklių nesilaikymą.

Tarybos reglamentuose (EEB) Nr.2847/93³⁷ ir (EB) Nr.2846/98 nurodomos priemonės, kurių valstybės narės turi imtis, kai nesilaikoma galiojančių taisyklių.

Fiziniais ar juridiniams asmenims nesilaikant bendrosios žuvininkystės politikos nuostatų, valstybės narės gali taikyti atitinkamas priemones, ypač po kontrolės ar patikrinimo, atliktų pagal šiuos reglamentus. Tai galėtų būti tiek administraciniai veiksmai, tiek baudžiamosios procedūros pagal nacionalinius teisės aktus.

Taryba gali sudaryti poelgių, kuriais rimtai pažeidžiamos EB BŽP taisyklės ir už kurias valstybės narės įsipareigoja taikyti proporcingas, įtikinančias ir veiksmingas sankcijas, sąrašą.

Pagal šį sąrašą pradėtuose procesiniuose veiksmuose, vadovaujantis atitinkamomis nacionalinės teisės aktų nuostatomis, galima veiksmingai atimti iš atsakingų asmenų ekonominį pelną, kurį jie gavo dėl pažeidimų, arba sutrukdyti gauti rezultatus tokiu mastu, kuris atitiktų pažeidimų rimtumą, veiksmingai atgrasant nuo kitų panašaus pobūdžio pažeidimų.

Priklausomai nuo pažeidimo rimtumo, gali būti taikomos šios sankcijos:

- bauda;
- žūklės priemonių ir įrankių konfiskavimas;
- laimikio konfiskavimas;
- laivo areštas;
- laikinas laivo imobilizavimas;
- licencijos sustabdymas ar panaikinimas.

Analizuojant aukščiau minėtus reglamentus, darytinos sekančios išvados:

³⁷ OL, 1993 L 261, p.1.

1. Praktikoje sunkiai įgyvendinamos reglamento (EB) Nr. 88/98³⁸ nuostatos dėl neverslinio dydžio žuvų laikymo laivuose, reikėtų grąžinti anksčiau buvusiose taisyklėse nustatytą tam tikrą tokių žuvų nuošimčių skaičių;
2. Reglamentas (EB) Nr. 27/2005³⁹ dėl reikalavimų žvejybos įrankiams leidžia išvengti žymaus kiekio nepageidaujamo mažų žuvų sugavimo;
3. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 2846/98⁴⁰ dėl pirminės prekybos žuvininkystės produktais yra teigiamas poslinkis visoje BŽP rinkos sistemoje, įgalinantis stipriai pakeisti situaciją rinkoje tiek pardavėjų, tiek pirkėjų naudai.
4. Reikėtų ryžtingiau taikyti atitinkamas sankcijas asmenims pagal reglamento (EB) Nr. 2847/93⁴¹ nuostatas dėl galiojančių taisyklių nesilaikymo. Praktikoje tokios sankcijos kaip laivo areštas ar žūklės priemonių ir įrankių konfiskavimas beveik netaikomos.

2.5 STRUKTŪRINĖ POLITIKA

Struktūrinė žuvininkystės politika – parama žvejybos sektoriaus įmonėms modernizuoti, ji buvo peržiūrima ir tikslinama. Taryba reglamentu (EB) Nr. 1260/1999 apibrėžė bendrąsias struktūrinių fondų naudojimo nuostatas, tikslus ir uždavinius bei organizacinę struktūrą, pagalbos metodus. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1263/1999 nustatė konkrečius tikslus sektoriuje, tobulinant sistemą, rengiant daugiametes žvejybos laivynų orientavimo programas ateičiai, patikslinant žvejybos gamintojų organizacijų vaidmenį.

1999 m. struktūrinė politika buvo peržiūrėta. Pagalbos žuvininkystei priemonės buvo įtrauktos į struktūrinių fondų planus, o finansinė parama teikiama pagal Finansinio instrumento žuvininkystei reguliuoti nuostatas ir reikalavimus. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2792/1999 nurodo tokias pagrindines paramos sritis :

1. žvejybos laivyno pajėgumų mažinimas, nurašant laivus į metalo laužą;
2. žvejybos laivyno modernizavimas ir laivų atnaujinimas nedidinant jų pajėgumų (BT, kW);
3. akvakultūros plėtra pakrančių vandenyse.

Taip pat parama galėtų būti teikiama ir sekančioms sritims, kurios galėtų būti įvardijamos bendru pavadinimu – žvejybos verslo sąlygų pagerinimas:

1. tiriamoji žvejyba;
2. žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimo bei pateikimo į rinką sąlygų gerinimas;
3. žvejybos uostų ir kranto infrastruktūros gerinimas;
4. naujų rinkų paieška.

³⁸ OL, 1998 L 9, p.1.

³⁹ OL, 2005 L 012, p. 0001-0151.

⁴⁰ OL, 1998 L 266, p.36.

⁴¹ OL, 1993 L 261, p.1.

Bet kokio, tame tarpe ir teisinio, reglamentavimo esmė žuvininkystės sektoriuje – saugoti tuštėjančias jūras, todėl Bendrija, kaip ir įvairios žuvininkystės organizacijos, bando išsaugoti žuvis. Negali būti sugaunama daugiau žuvų, nei jų gali atsirasti išneršus. Norint išsaugoti žuvų atsargas, yra taikomos įvairios techninės priemonės, jų daug, tačiau problema išlieka, nes žvejų yra daugiau nei žuvų. Taigi, viena iš tokių radikalių priemonių ir yra žvejybos laivyno pajėgumų mažinimas, nurašant laivus į metalo laužą: „Bendrijos laivynas turi būti sumažintas derinant jį prie prieinamų išteklių, o tam tikslui pasiekti turi būti numatytos ypatingos priemonės, apimančios neviršytinų žvejybos pajėgumų atskaitos lygių nustatymą, specialią Bendrijos programą, skatinančią žvejybos laivus atiduoti į metalo laužą bei nacionalines įtraukimo/pasitraukimo iš laivyno programas“⁴². Lietuva, vadovaudamasi Reglamento nuostatomis, gana vienpusiškai vykdo 2004-2006 metų Bendrojo programavimo dokumente žuvininkystei plėtoti pasiūlymus t.y., daugiausia vykdoma kompensacinė, laivyno optimizavimo (mažinimo) politika, nors reikėtų skatinti investicijas į žuvies perdirbimo galimybių didinimą, laivyno modernizavimą bei rezervo išsaugojimą. Pagal 2004-2006 metų Bendrojo programavimo dokumentą, žuvininkystei Lietuvoje plėtoti buvo numatytos 11 priemonių, tačiau iš tiesų realiai ir efektyviausiai išnaudotos tik trys. Dvi iš jų kompensacinės: žvejybos laivų atidavimas į metalo laužą ir kompensacijos žvejams dėl to praradusiems darbą. Vienintelė investicinė priemonė, pagal kurią efektyviai panaudota parama – šviežios žuvies aukciono statyba.

Žvejybos pajėgumų subalansavimo priemonės tikslas yra suderinti žvejybos pajėgumus su žuvų ištekliais kartu sušvelninant pertvarkymo socialines pasekmes. Dalis žvejybos laivų yra seni, neefektyvūs, jų modernizavimas neatsipirktų, todėl tokių laivų savininkams ekonomiškai yra naudinga nutraukti žvejybos verslą ir atiduoti laivą į metalo laužą, gaunant už jį ir už teisę žvejoti piniginę kompensaciją. Tuo pačiu reikėtų suteikti žvejams galimybę persikvalifikuoti, keisti žvejybos tradicijas. Tam Bendrija 1999 m. sukūrė specialų fondą, kurio paskirtis - ne tik pasenusių laivų išmontavimo ir atidavimo į metalo laužą finansavimas, bet ir paramos teikimas žvejams, kurie netenka darbo, laivo. Pavyzdžiui, tokie žvejai gali pasirinkti vienkartinę išmoką, numatyta ir pensijų sistema, skirta senyvo amžiaus žvejams – jie galės išeiti anksčiau į pensiją, jei žvejui iki jos liko ne daugiau kaip 10 metų. Išėjęs anksčiau į pensiją asmuo turės visam laikui atsisakyti žvejo darbo, o gavęs vienkartinę išmoką – bent vienerius metus. Vienkartinė išmoka sudaro iki 10 tūkst. eurų. (EB) Nr. 2792/1999, nustatant išsamias Bendrijos paramos žuvininkystės sektoriui taisykles ir tvarką ir dauguma Bendrijos šalių pilnai pasinaudojo šia teise, pvz., Latvijos, Estijos žvejams, atsisakiusiems darbo dėl laivo žvejybinės veiklos nutraukimo visam laikui, buvo išmokėtos vienkartinės išmokos pilu tarifu. Tačiau, kaip nekeista, Lietuva tokios kategorijos žvejams 2004-2006 metų laikotarpiu išmokėjo tik po nepilnus 5000 tūkst. eurų vienkartinių kompensacijų. Tuo pačiu žvejai įsipareigojo vienerius metus nedirbti žvejybos versle. Ir nors reglamentas leidžia šalims tam tikrą veiksmų laisvę,

⁴² OL, 2002 L 358, p.59.

Lietuva neišnaudoja visų jai suteikiamų galimybių dėl kompensacijų didinimo bei draudimo dirbti žvejyboslaive laiko mažinimo. Net ir baigiamoje rengti Lietuvos 2007-2013 metų žuvininkystės sektoriaus veiksmų programoje numatyta mokant didesnes kompensacijas, vis dėl to pailginti įsipareigojimo nebedirbti žvejybos srityje laiką iki 2 metų. Taip bandoma pateisinti du kartus išaugšiančią paramos sumą. Tokia reglamento interpretacija nėra laogiška, kadangi pasitraukiantys iš verslo žvejai iš tirųjų yra geri specialistai, kurie kitą darbą netrunka susirasti. O praėjus dvejiems metams, mažai tikėtina, kad jie sugrįžtų. Praėjus metams, tokia tikimybė būtų realesnė. Todėl, investuojant darbdaviams į žmonių paruošimą, mokymą, tokis vienerių metų terminas būtų bent jau ekonomiškai pateisinamas. Be kita ko ir 2007-2013 metų žuvininkystės sektoriaus nacionaliniame strateginiame veiklos plane numatyta, kad Europos žuvininkystės fondo parama taip pat turi būti investuojama ir į žmogiškuosius išteklius - keliama darbuotojų kvalifikacija, pritraukiami jauni žmonės.

Kompensacija už laivo atidavimą į metalo laužą priklauso nuo laivo talpos ir amžiaus. Kaip jau minėjome, paramos šaltinis - ES struktūrinio fondo ŽOFP (angl. „*Financial Instrument for Fisheries Guidance*“). Šis fondas finansuoja 75 proc. programos ir projekto įvykdymo išlaidų, o 25 proc. - valstybės narės biudžetas.

Taigi, šiuo būdu sumažinus bendrus žvejybos laivyno pajėgumus, galima tikėtis, kad išaugs žuvų (ypač menkių) kvotos dalis, tenkanti vienam žvejybos laivui, tuo pačiu padidės ir verslo pelningumas.

Antroji struktūrinės žuvininkystės politikos paramos sritis skirta žvejybos laivų modernizavimui ir atnaujinimui, nedidinant jų pajėgumų. Tarybos reglamento (EB) Nr.2371/2002⁴³, nustatančio žuvų išteklių apsaugą ir tausojantį naudojimą pagal bendrąją žuvininkystės politiką trečiajame skyriuje aptariama, kaip valstybės narės privalo reguliuoti žvejybos laivynų pajėgumus, siekdamos įgyvendinti ilgalaikius pajėgumų suderinimo su žuvų ištekliais uždavinius. Pajėgumus lemia bendroji laivo talpa (BT) ir pagrindinių variklių galingumas (kW). Komisija kiekvienai valstybei nareipagal nustatytą tvarką nustato atskaitos lygius, išreikštus su tos valstybės narės vėliava plaukiojančių Bendrijos žvejybos laivų bendro žvejybos pajėgumo GT ir kW rodikliais. Tarybos reglamentas (EB) Nr.1242/2004⁴⁴ leidžia valstybėms narėms, į ES įstojusioms 2004 m. gegužės 1 d., nukrypti nuo kai kurių Tarybos reglamento (EB) Nr.2371/2002 nuostatų, susijusių su žvejybos laivynų atskaitos lygiais (įvertinimo laikotarpiu). 5 metų ir senesnių žvejybos laivų modernizavimas virš pagrindinio denio, skirtas saugai laive, darbo sąlygoms, higienai ir produkcijos kokybei gerinti, gali padidinti laivo talpą, su sąlyga, kad tai nepadidina laivo gebėjimo gaudyti žuvį. Reikia pažymėti, kad šiomis išlygomis savo laiku aktyviai naudojosi tiek Skandinavijos šalys, tiek Vokietija, tačiau visiškai kita situacija Pabaltijo respublikų žvejybos laivynuose, kur iki šiol bendras išlyga pasinaudojusių laivų skaičius nesiekia 1,5 proc.

⁴³ OL, 2002 L 358, p.59.

Pagal šią priemonę, investicijomis yra siekiama perorientuoti laivus pelaginių žuvų žvejybai, pagerinti sanitarines sugautų žuvų laikymo sąlygas, užtikrinti jų kokybės išlaikymą ilgesnį laiką, pagerinti laivybos saugą, darbo sąlygas. Žodžiu – siekiama sukurti modernų ir konkurencingą, ekonomiškai efektyvesnį jūrų žvejybos laivyną. Remiamos investicijos yra susijusios ir su žvejybos racionalizavimu taikant selektyvesnes, padedančias išvengti nepageidautinos priegaudos žvejybos technologijas, sugautų ir apdorotų ar perdirbtų laive žuvų ir žuvų produktų kokybės ir saugos, darbo ir saugos gerinimu. Investicijos į žvejybos įrankius neremiamos. Modernizuojami laivai privalo būti registruoti Žvejybos laivų rejestre ir turėti žvejybos kvotas. Pagal šią priemonę paramos gavėjas turės investuoti ne mažiau kaip 60 proc. savų lėšų. Gali būti finansuojamas ir senų žvejybinių laivų perdarymas į kitus laivus, pvz., į pramoginius, laisvalaikiui praleisti skirtus laivus ar laivus mokslo tikslams.

Paramos priemonės akvakultūros plėtrai pakrančių vandenyse. Visiškai ekonomiškai nuo žvejybos priklauso apie 300 Europos Sąjungos regionų, todėl būtina spręsti mažuose pakrančių kaimeliuose gyvenančių žvejų problemas. Šiuo klausimu yra kuriama Europos Sąjungos struktūrinė politika, kurios tikslas kaip tik ir yra sumažinti šių regionų priklausymą nuo žvejybos ir pagerinti ten situaciją. Europos Sąjunga privalo rūpintis tokiais regionais, privalo įgyvendinti šiuo klausimu regioninę politiką. Vienas tokios politikos įgyvendinimo kelių ir yra svarbios žuvininkystės srities - akvakultūros vystymas ir skatinimas. Tarybos reglamente (EB) Nr.1421/2004, iš dalies keičiančiame Reglamentą (EB) Nr.2792/1999, nustatantį išsamias Bendrijos struktūrinės paramos žuvininkystės sektoriui taisykles ir tvarką pažymima, kad dėl akvakultūros vystymo yra labai svarbu plėsti žinias apie šią pramonės sritį, apimant visus auginimo aspektus, žuvų ligų profilaktiką ir ekonominį šio verslo pelningumą. Būtina skatinti taikomuosius tyrimus ir technologijų plėtrą akvakultūroje, gausinant didesnes valstybinio finansavimo galimybes bei skatinant privačią iniciatyvą šioje srityje. Todėl pagal šią priemonę pirmenybė teikiama investicijoms į tvenkinių ūkius, kad jie persiorientuotų į ekologiškai švarios akvakultūros produkcijos gamybą, nes tokios produkcijos rinkos sparčiai plečiasi visoje Europoje. Taip pat remiamos investicijos į naujų žuvų rūšių auginimą, nes šių produktų rinka nėra užpildyta. Tradicinių akvakultūros ūkių modernizavimas remiamas siekiant įdiegti naujas technologijas, sumažinti produktų savikainą, žalingą įmonės poveikį aplinkai. Antra vertus, Tarybos reglamente (EB) Nr.1421/2004 pažymima, kad XX a. 8-ojo dešimtmečio pradžioje prasidėjusi valdžios institucijų teigiama intervencija į akvakultūrą, paskatinusi produkcijos augimą, dabartiniu metu situaciją pakeitė ta prasme, kad kai kurioms šakoms jau gresia net ir perprodukcija. Taigi „turėtų būti nustatyti nauji Žuvininkystės orientavimo finansinio instrumento programose numatytų akvakultūros priemonių prioritetai ir kai kuriais atvejais sumažintas pagalbos dydis“⁴⁵.

Tam, kad būtų gaunama viešojo parama aptarnaujantiems laivams, naudojamiems akvakultūroje, reikalinga, kad jie būtų aiškiai atskirti nuo žvejybos laivų, nurodytų Tarybos

⁴⁴ OL, 2004 L 150, p.12.

reglamente (EB) Nr.2371/2002 dėl žuvų išteklių apsaugos ir tausojančio naudojimo pagal Bendrąją žuvininkystės politiką, kadangi kai kurie žvejybos laivai gali būti išimtinai naudojami akvakultūroje, bet galėtų būti vėl naudojami žuvininkystėje. Kadangi naudos gavėjai yra daugiausiai privačios akvakultūros įmonės, joms reikia investuoti ne mažiau kaip 40 proc. savų lėšų, o iki 60 proc. investicijų kompensuos Finansinis žuvininkystės orientavimo fondas (FŽOF) ir valstybių narių biudžetai.

Pagrindinis žvejybos verslo sąlygų pagerinimo tikslas – sudaryti palankias, žvejybos verslui vystyti būtinas sąlygas. Ši parama teikiama tiek valstybinėms ir vietinės savivaldos institucijoms, tiek ir žvejybos įmonėms ir laivų savininkams. Investuojant į uosto įrenginius, kranto infrastruktūros gerinimą, pirminio žuvų pardavimo aukciono steigimą, yra žymiai pagerinamos žuvų iškrovimo ir pardavimo sąlygos, prasiplečia žuvų ir jų produktų pardavimo galimybės. Kolektyviniai (pvz., gamintojų organizacijų ar kitų verslui atstovaujančių organizacijų) arba valstybinių institucijų vykdomi investicijų į uosto įrenginius ir kranto infrastruktūrą projektai yra 100 proc. remiami iš FŽOF ir valstybių narių biudžetų.

ES žuvis parduodant aukcionuose, juose nusistato objektyvi žuvininkystės produktų rinkos kaina, tuo pačiu padidėja ir žvejybos verslo pelningumas. Žuvis parduodant aukcionuose, yra taikomos rinkos intervencinės priemonės ir remiamos kainos. Rinkos intervencija atliekama per gamintojų organizacijas, todėl yra skatinamas pastarųjų steigimasis.

Žvejyba - labai svarbi kai kurių Bendrijos pakrančių regionų ekonomikai, garantuojanti žvejams pajamas. Todėl Europos Sąjunga žuvininkystės srityje taiko inovacinę politiką, kurios siekis – pagerinti žvejų pajamų lygį, siekiant sumažinti jų išlaidas. Žvejai turi teisę parduoti žuvis rinkos kaina, ir jų pelnas gali būti pagerintas keletu priemonių – žvejojant tam tikrų rūšių žuvis. Tai padėtų žvejams įsitvirtinti tam tikroje nišoje, nes kai kurios žuvys pagal savo maistines savybes yra populiareesnės nei kitos ir už jas mokama didesnė kaina nei už įprastas žuvis. Reikia pažymėti, kad ši situacija labai artima Lietuvos žuvininkystei, kur populiariausia gaudoma žuvis jūroje yra menkė. Lietuva neišnaudoja gaunamos Baltijos jūros žuvies kvotos: iš skiriamų kiekvienais metais Lietuvai kvotų, išnaudojama tik apie 40 proc. Taip yra todėl, kad Lietuvos žvejybos laivynas didžiąja dalimi yra specializuotas tik menkės gaudymui. Kiek kitokia situacija kitose Baltijos jūros regiono valstybėse narėse. Imant kad ir mūsų artimiausius kaimynus latvius, jų žvejybinis potencialas nėra nukreiptas didžiąja dalimi tik į kokią tai vieną konkrečią žuvų rūšį, o į visą eilę ne tokių populiarių ekonomikos prasme (kaip menkė) rūšių žuvis, pvz., strimėlę, bretlingį, plekšnę ir t.t. Lietuvos žuvininkystės strategams trūksta noro pažvelgti kad ir į Latvijos, Estijos ar Lenkijos pavyzdžius. Šios šalys remia sektorių, investuoja į žuvies perdirbimą, ko pasekoje sugautų smulkių žuvų kiekiai yra nepalyginamai didesni, o perdirbimo pramonė klesti. Vokietija ir Lenkija taip pat, suvokdamos, kad tokių žuvų kaip menkė ar lašiša, kiekiai riboti, todėl šiose šalyse jau pradeda veikti, arba kuriama

⁴⁵ Valstybės žinios, 2001, Nr. 4-36.

strimėlių, bretlingių ir kt. žuvų perdirbimo pramonė.

Taryba reglamentu (EB) Nr.1263/1999 papildė finansinės paramos iš Finansinio instrumento žuvininkystei reguliuoti sąlygas, uždavinius, tvarką, reglamentu (EB) Nr.1451/2001 papildė paramos skyrimo ir naudojimo sąlygas bei apimtis, iš dalies pakeitė Tarybos reglamento (EB) Nr.2792/1999 nuostatas, o reglamentais (EB) Nr.179/2002, (EB) Nr.2369/2002, (EB) Nr.2370/2002 papildė ir sugriežtino struktūrinės paramos teikimo sąlygas.

Turi būti 100 proc. remiami kolektyviai įgyvendinami priekrantės žvejybos sąlygų gerinimo projektai, kadangi priekrantės žvejybos įmonės yra smulkios, joms pavieniui sunku atlaikyti konkurenciją ir vystyti verslą, taip pat yra sudėtingesnės žvejybos sąlygos. Numatyta, kad ir mažesnių kaip 12 m ilgio laivų savininkai gali gauti paramą. Tokie kolektyviniai projektai daugiausiai susiję su saugos įranga laive ir sanitarinių bei darbo sąlygų gerinimu, higienos ir produktų laikymo sąlygų gerinimu, technologinių naujovių - selektyvesnių žvejybos įrankių, kurie nedidina žvejybos pastangų, įsigijimu, gamybos, perdirbimo ir prekybos grandinės organizavimu (reklama ir gaminių pridėtinės vertės didinimu), profesiniu perkvalifikavimu ir mokymais. Nurodoma, kad naujų pajėgumų įvedimas (iki 2006 m.) turi būti kompensuojamas tokių pat pajėgumų sumažinimu (už tai ES struktūrinė parama neteikiama); sugriežtintos laivų perdavimo į trečiąsias šalis ir bendrų įmonių kūrimo sąlygos. Kompensacija už parduotus į trečiąsias šalis laivus gali būti išmokėta tik po 5 metų. Struktūrinė parama laivams modernizuoti ir atnaujinti buvo numatyta iki 2004 m. gruodžio 31 d. ir tikrai mažesniems kaip 400 BT žvejybiniais laivams. Tarybos reglamente (EB) Nr.2371/2002⁴⁶ nurodoma, kad struktūrinės paramos suma naujų laivų statybai negali viršyti nustatytos normos, taip pat jame sugriežtinamos socialinės ekonominės paramos teikimo sąlygos ir žvejybos pastangų kontrolės sąlygos.

Dar viena šios priemonės finansuojama veikla apima mokslinį žuvų išteklių monitoringą, taip pat žuvų praėjimo įrenginių statybą, kliūčių šalinimą bei kitus žuvų migracijos ir neršto sąlygų gerinimo darbus, kurie sąlygotų praeivių žuvų (visų pirma lašišinių) išteklių didėjimą Baltijos jūroje bei vidaus vandenyse. Saugomų pakrančių žvejybos zonų įrengimas sąlygoja tai, kad jose neleidžiama jokia kita veikla, siekiant, kad žuvis nebūtų baidomos ir neišplauktų į kitas teritorijas.

Komisija reglamentu (EB) Nr.366/2001 nustatė detalias taisykles ir būtiną informaciją pateikiant prašymus paramai bei atskaitomybę, gavus paramą pagal struktūrinės paramos kriterijus, vykdančios Tarybos reglamento (EB) Nr.2792/1999 reikalavimus dėl reguliarios informacijos teikimo apie priemonių vykdymą.

Taigi, atlikus tam tikrą teisės aktų, reglamentuojančių struktūrinės žuvininkystės politikos analizę, matome, kad nors reglamentai turėtų būti vienodai ir pilnai taikomi visose valstybėse – narėse, Lietuva gana vienpusiškai vykdo 2004-2006 metų Bendrojo programavimo dokumente žuvininkystei plėtoti pasiūlymus, t.y., daugiausia vykdoma kompensacinė, laivyno optimizavimo

⁴⁶ OL, 2002 L 358, p.59.

(mažinimo) politika kitų paramos priemonių nevykdymo sąskaita. Taip pat nesiimama kardinalių priemonių dėl kompensacijų sureguliuavimo bei žūklės sąlygų gerinimo mažosios apimtys žvejybos įmonėms.

2.6 RINKOS ORGANIZAVIMAS

Rinkos organizavimas – bendros žuvų ir jų produktų rinkos organizavimas. Tarybos reglamentu (EB) Nr.3760/92 buvo sukurta Bendrijos žuvininkystės ir akvakultūros sistema. Suformulavus bendrosios rinkos politiką, Europos Taryba patvirtino rinkos organizavimo kryptis ir priemones, kuriose buvo numatyti gamintojų organizacijų steigimo, pripažinimo reikalavimai, priemonės, užtikrinančios žuvų ir jų produktų kokybės gerinimą, garantijos ir kompensavimo už neparduotas žuvis mechanizmas.

Tarybos reglamentu (EB) Nr.104/2000⁴⁷ dėl bendro žuvininkystės ir akvakultūros produktų rinkų organizavimo nustatyta bendros žuvų ir akvakultūros produktų rinkos organizavimo sistema ES valstybėse. Ji nustato bendrus žuvų produktų standartus ir būtinos vartotojams informacijos teikimą, žvejybos ir akvakultūros produktų gamintojų organizacijų steigimo ir pripažinimo sąlygas bei taisykles, santykius su žuvų produktų tiekėjais; gamybos ir rinkodaros planavimą, intervencines priemones ir minimalias garantines kainas, paramos sąlygas ir būdus rinkai reguliuoti, taip pat prekybinių ryšių sąlygas ir ryšius su kitomis šalimis, tarifų ir mokesčių taikymo, kompensacijų gamintojams sąlygas.

Žuvininkystės produktų standartai visų pirma apima jų klasifikavimą pagal kokybę, dydį ar svorį, įpakavimą, pateikimą ir ženklavimą etiketėmis. Nustačius prekybos standartus, produktai, kuriems jie taikomi, negali būti pateikti parduoti, siūlomi parduoti, parduodami arba kitaip realizuojami, jei jie neatitinka šių standartų, atsižvelgiant į specialias taisykles, kurios gali būti priimtos dėl prekybos su trečiosiomis šalimis. Produktų, kuriems yra patvirtinti bendri prekybos standartai, atitikimą šiems standartams tikrina valstybės narės tam įgaliotos institucijos. taisykles, kurios gali būti priimtos dėl prekybos su trečiosiomis šalimis. Šis tikrinimas gali vykti visuose pardavimo etapuose ir produktus transportuojant. Visos valstybės narės privalo už prekybos standartų nesilaikymą taikyti ekonominio poveikio priemones.

Tarybos reglamento (EB) Nr.104/2000 1 straipsnio a, b ir c punktuose nurodyti žuvininkystės produktai negali būti siūlomi mažmeninėje prekyboje galutiniam vartotojui, nepaisant jų pardavimo būdo, jei nėra atitinkamo žymėjimo arba ženklavimo etiketėmis, nurodančio:

1. rūšių komercinį pavadinimą;
2. gamybos būdą (kur pagauta ar užauginta);
3. žūklės plotą.

⁴⁷ OL, 2000 L 148, p.1.

Išimtis gali būti taikoma tik nedideliems produktų kiekiams, kuriuos žvejai arba žuvų augintojai parduoda tiesiogiai vartotojams.

Siekiant aukščiau išvardintų tikslų, valstybės narės privalo sudaryti ir pateikti Komisijai savose teritorijose priimtą komercinių pavadinimų sąrašą. Šiame sąrašė nurodomas kiekvienos rūšies mokslinis pavadinimas, pavadinimas valstybės narės oficialiąja kalba arba kalbomis ir prireikus bet kuris kitas teritorijoje ar regione priimtas arba leidžiamas vartoti pavadinimas ar pavadinimai. Valstybės narės pripažįsta kitų valstybių narių toms pačioms rūšims ta pačia kalba išvardintus pavadinimus.

Šiuo reglamentu pakeistas analogiško pavadinimo Tarybos reglamentas (EB) Nr.3759/92. Naujasis reglamentas taip pat atnaujinio ir papildė Tarybos reglamentą (EEB) Nr.105/76 dėl gamintojų organizacijų pripažinimo žvejybos pramonėje ir Tarybos reglamento (EEB) Nr.1772/82, nustatančio gamintojų organizacijų žuvininkystės sektoriuje taisyklių taikymo nuostatas.

Tarybos reglamentas (EB) Nr.104/2000 nuo 2001 m. sausio 1 d. panaikino Reglamentus (EEB) Nr.3759/92 ir (EEB) Nr.1772/82. Reglamente nustatytos gamintojų organizacijų specialaus pripažinimo sąlygos buvo pakeistos, palyginti su anksčiau nustatytais Komisijos reglamente (EB) Nr. 2636/95.

Gamintojų organizacija – tai bet kuris juridinis asmuo, įsteigtas tam tikrų žuvininkystės produktų gamintojų grupės, su sąlyga, kad produktų užšaldymo, apdorojimo ar perdirbimo operacijos buvo atliktos žvejybos laivuose. Gamintojų organizacijos visų pirma steigiamos, siekiant užtikrinti, kad žvejyba būtų vykdoma racionaliai ir kad būtų gerinamos jos narių pagamintų produktų pardavimo sąlygos. To siekiama imantis sekančių priemonių, kurios:

- skatina gamybos planavimą ir jos derinimą prie paklausos kiekybės atžvilgiu, ypač įgyvendinant sugavimo planus;
- skatina tiekimo koncentraciją;
- stabilizuoja kainas;
- skatina žvejybos būdus, kuriais palaikoma subalansuota žvejyba.

Valstybės-narės gamintojų organizacijomis pripažįsta visas gamintojų grupes, kurios jų teritorijoje turi savo oficialią būstinę, ūkiniu atžvilgiu jų teritorijoje yra pakankamai aktyvios ir kurios pateikia tokio pripažinimo paraišką. Taip pat jos turi atitikti Tarybos reglamento (EB) Nr.104/2000 5 straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus ir pateikti atitinkamus įrodymus, patvirtinimus, kad jos turi tam tikrą minimalų gamintojų narių skaičių ar kad joms priklauso minimalus parduodamos produkcijos kiekis; turi pakankamai įrodymų, kad jos gali tinkamai vykdyti savo veiklą tiek laiko, tiek veiksmingumo atžvilgiu; turi reikalingą teisinį statusą pagal nacionalinę teisę.

2000 m. rugsėjo 11 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr.1924/2000⁴⁸, nustatantis išsamias

⁴⁸ OL, 2000 L 148, p.1.

Tarybos reglamento (EB) Nr.104/2000 dėl specialaus pripažinimo suteikimo žuvininkystės sektoriaus gamintojų organizacijoms, siekiant jų produktų kokybės pagerinimo, taikymo taisyklės, nurodo, kokią informaciją turi pateikti gamintojų organizacijos, kad būtų galima nuspręsti, ar jas pripažinti ar nepripažinti, ar pripažinimą paskelbti netekusiu galios.

Valstybės-narės pastoviai atlieka patikrinimus siekdamos įsitikinti, kad gamintojų organizacijos laikosi pripažinimo nuostatų ir sąlygų. Pripažinimas gali būti panaikinamas, kai nesilaikoma aukščiau išdėstytų sąlygų arba jeigu pripažinimas yra pagrįstas neteisinga informacija, taip pat jei organizacija gauna pripažinimą arba naudoja jį nesąžiningais būdais. Tais atvejais, vadovaujantis šio reglamento 6 straipsnio 1 dalimi, pripažinimas nedelsiant panaikinamas atgaline data.

Valstybė-narė pripažinimą suteikia gamintojų organizacijai, kuri jos teritorijoje turi oficialią būstinę, bet kurios keletas narių yra vienos ar daugiau kitų valstybių-narių piliečiai, jeigu laikomasi aukščiau nurodytų sąlygų. Valstybės-narės, kurių piliečiai yra kitos valstybės narės teritorijoje įsteigtos gamintojų organizacijos nariai, bendradarbiaudamos su pastarąja valstybe-nare, nustato administracinį bendradarbiavimą, reikalingą atitinkamos organizacijos veiklai tikrinti.

Komisija atlieka patikrinimus ir, remdamasi tokiais patikrinimais, tam tikrais atvejais prašo, kad valstybės narės panaikintų pripažinimą. Kiekvienų metų pradžioje Komisija Europos Bendrijų oficialiajame leidinyje „C“ serijoje skelbia per praėjusius metus pripažintų gamintojų gamintojų organizacijų ir gamintojų organizacijų, kurių pripažinimas per tą patį laikotarpį buvo panaikintas, sąrašą.

Valstybės-narės išskirtinai konkrečiai žūklės zonai gali pripažinti vieną gamintojų organizaciją, jei ji pripažįstama reprezentatyvi pagal Tarybos reglamento (EB) Nr.104/2000 7 straipsnio 1 dalyje nustatytus kriterijus. Šiame straipsnyje numatytos taisyklių taikymo išplėtimo nuostatos ne nariams. Tarybos reglamente (EB) Nr.104/2000 pabrėžiama gamintojų organizacijų svarba bendrojoje rinkoje, stiprinant gamintojų padėtį rinkoje, kartu apibrėžiant jų funkcijas. Kadangi ne visi rinkos dalyviai yra gamintojų organizacijų nariai, valstybės-narės gamintojų organizacijų priimtas veiklos taisyklės, ypač gamybą ir pardavimą, įskaitant intervencines žuvininkystės produktų rinkos reguliavimo priemones, reglamentuojančias taisykles atitinkamame regione, turi leisti taikyti ir ne šių organizacijų nariams.

Žvejyba labai svarbi kai kurių Bendrijos valstybių pakrančių regionų ekonomikai, kadangi garantuoja žvejams pajamas. Dėl to turi būti užtikrintas rinkos stabilumas, kartu laikantis EB tarptautinių įsipareigojimų ir ypač Pasaulinės prekybos organizacijos nuostatų dėl gamybos EB viduje rėmimo, susitarimų dėl muitų.

Žvejyba, rinkų organizavimas turi užtikrinti pasiūlos atitikti paklausai kiekybės ir kokybės požiūriais, užtikrinti rinkos kainų stabilumą, didinti pelną. Bendrosios rinkos organizavimo principas reikalauja taikyti tokius normatyvus, kurie neleistų blogos kokybės produktams patekti į rinką,

užtikrintų sąžiningą konkurenciją. Produktai turi būti tikrinami, numatyta kontrolės galimybė. Esant didelei žuvininkystės produktų, ypač šviežių ir šaldytų, įvairovei, svarbu vartotojams pateikti nors minimalią informaciją apie produktus. Valstybės narės turi patvirtinti prekiaujamų jų teritorijoje produktų pavadinimus.

Racionalus žuvininkystės išteklių naudojimas reikalauja, kad, kad gamintojų organizacijos būtų skatinami tiekti rinkai jos reikalavimus atitinkančią produkciją, užtikrinant jiems už sugautas žuvis, ypač kvotines, kuo didesnę pelną. Kiekvienų metų (žuvininkystės) pradžioje turi būti parengtos programos, kuriose numatytos priemonės sunkiau parduodamiems produktams realizuoti.

Tarybos reglamentu (EB) Nr.104/2000⁴⁹ nustatyta dar viena svarbi bendros žuvų ir akvakultūros produktų rinkos organizavimo sistemos sritis – gamybos ir pardavimo planavimas.

Žuvininkystės metų pradžioje kiekviena gamintojų organizacija sudaro veiklos programą žuvininkystės metams ir nusiunčia ją kompetentingoms valstybės narės institucijoms. Joje pateikiama sekanti informacija:

- rinkos strategija, kuria organizacija vadovautųsi siekdama pagal kiekybę ir kokybę priderinti tiekimą prie rinkos poreikių;
- žuvų rūšių, ir visų pirma rūšių, kurioms taikomos sugavimo kvotos, jei tokios rūšys sudaro ženkliają jos narių iškrautų kiekių dalį, sugavimo planas;
- tam tikrų rūšių gamybos planas;
- specialios iš anksto numanomos priemonės, siekiant pakoreguoti rūšių, kurios paprastai yra sunkiai parduodamos žuvininkystės metais, tiekimą;
- baudos, kurios gali būti taikomos organizacijos nariams, pažeidžiantiems sprendimus, priimtus įgyvendinant tokius planus.

Be abejo, dėl įvairiausių nenumatytų priežasčių, veiklos programa žuvininkystės metais gali būti keičiama, o apie pasikeitimus pranešama valstybės narės kompetentingoms institucijoms. Taip pat jokia naujai pripažinta gamintojų organizacija nėra įpareigojama parengti veiklos programą per pirmuosius po pripažinimo metus.

Valstybės narės gali atlikti patikrinimus, siekdamos užtikrinti, kad kiekviena gamintojų organizacija vykdytų Tarybos reglamento (EB) Nr.104/2000 nustatytus įpareigojimus ir, jeigu jie nevykdomi, skirti nuobaudas, pvz., neskiriama finansinė pagalba dėl intervencinių veiksmų atlikimo arba ji skiriama nepilnai.

Siekiant skatinti gamintojų organizacijų kūrimą ir sudaryti jų veiklai palankias sąlygas, Tarybos reglamento (EB) Nr.2792/1999 15 str. 1 d. b p. numatytos priemonės šiai pagalbai įgyvendinti. Nežiūrint į tai, valstybės narės gali tam tikrą ribotą laiką teikti kompensacijas, kad padengtų tas išlaidas, kurios atsiranda dėl anksčiau minėtos programos žuvininkystės metams įgyvendinimo. Taip pat, valstybės narės gali teikti papildomą pagalbą gamintojų organizacijoms,

⁴⁹ OL, 2000 L 148, p.1.

kurios pagal šias programas parengia žuvų rinkodaros organizavimo ir veikimo priemonės, taip pat geresnio pasiūlos ir paklausos subalansavimo priemonės, vadovaudamosi reglamento (EB) Nr. 2792/1999 14 ir 15 str..

Valstybės narės gali teikti specialųjį pripažinimą gamintojų organizacijoms, parduodančioms žuvininkystės produktus, kuriems taikomi bendrieji prekybos standartai, jeigu jos yra pateikusios kompetentingų institucijų patvirtintą tokių produktų kokybės gerinimo planą. Pagrindinis šio plano tikslas yra aprėpti visus gamybos ir pardavimo etapus. Tokiuose planuose konkrečiai numatoma:

- kaip iš esmės gerinti produktų kokybę juos laikant laivuose arba auginant ūkiuose;
- kaip optimaliai išlaikyti produktų kokybę gaudymo, iškrovimo, gavybos, krovimo, transportavimo ir pardavimo metu;
- kaip taikyti atitinkamus specialius metodus ir pažangiąją patirtį aukščiau minėtiems tikslams pasiekti;
- aprašyti planuojamas priemones, įskaitant parengiamuosius tyrimus, apmokymą ir investicijas.

Tarybos reglamente (EB) Nr.104/2000 numatytos ir sąlygos, kada yra taikomos intervencinės rinkos reguliavimo priemonės. Tai reiškia, kad tais atvejais, kai žuvų kainos nukrenta žemiau tam tikro lygio, žuvis yra neparduodama, o žvejams išmokamos kompensacijos už žuvų išėmimą iš rinkos. Visos kompensacijos už intervenciją yra skiriamos per gamintojų organizacijas, kurios turi atlyginti savo nariams nuostolius už pašalintus iš rinkos žuvininkystės produktus. Gamintojų organizacijos nustato, kaip realizuoti iš rinkos pašalintus produktus, kad nebūtų trikdomas normalus atitinkamų produktų pardavimas.

Galima skirti keturias pagrindines intervencines rinkos reguliavimo priemones:

- kai kompensuojama už žuvininkystės produktų pašalinimą iš rinkos;
- kai kompensuojama už pereinamąjį likutį;
- kai kompensuojama už privatų saugojimą;
- kai suteikiama vienodo dydžio parama.

Pirmuoju atveju finansinė kompensacija per gamintojų organizacijas teikiama, kai pašalinti iš rinkos produktai realizuojami ne žmonių maistui arba atiduodant labdarai ir panašiai.

Kompensacijos dydis yra lygus 80-85 proc. pašalintų iš rinkos produktų kainos. Ši parama teikiama tik tais atvejais, kai pašalintų žuvų kiekiai neviršija 10 proc. pelaginių žuvų rūšių ir 8 proc. kitų rūšių gamintojų organizacijos pateiktų parduoti metinių kiekių. Ši intervencinė priemonė taikytina menkėms, strimėlėms ir bretlingiams.

Parama už pereinamąjį likutį suteikiama, kai žuvininkystės produktai neparduodami už žemesnę nei ES nustatyta pašalinimo iš rinkos kainą, bet perdirbami bei sandėliuojami ir parduodami kainoms pakilus. Šios priemonės tikslas – pašalinti žuvis iš rinkos, užkonservuoti ir laikyti iki tol, kol rinkos sąlygos pagerės. Parama suteikiama perdirbimo ir sandėliavimo išlaidoms kompensuoti, jei šių žuvų kiekiai neviršija 18 proc. gamintojų organizacijos į rinką pateiktų atitinkamų rūšių žuvų

metinių kiekių, atskaičiavus kiekius, už kuriuos buvo suteikta pašalinimo iš rinkos kompensacija. Ši intervencinė priemonė taip pat taikoma tokioms svarbioms Baltijos jūros žuvų rūšims, kaip menkės, strimėlės, bretlingiai.

Trečioji intervencinė priemonė – privatus saugojimas (sandėliavimas). Tai priemonė, skatinanti gamintojų organizacijas laikinai netiekti į rinką žuvininkystės produktų, kurių nepavyko parduoti už ES nustatytą pardavimo kainą. Tokie produktai yra sandėliuojami ir parduodami pakilus ainoms, iš dalies kompensuojant sandėliavimo iki trijų mėnesių išlaidas. Ši priemonė taikoma tik laivuose užšaldytiems žuvų produktams. Produktų kiekiai, už kuriuos gali būti suteikiama parama privačiam saugojimui, negali viršyti 15 proc. metinių gamintojų organizacijos pateiktų parduoti atitinkamų produktų kiekio.

Vienodo dydžio parama suteikiama už tų žuvų rūšių pašalinimą iš rinkos arba pašalinimą ir perdirbimą bei laikymą, kurios yra svarbios tik kai kuriems ES regionams, todėl jų pašalinimo iš rinkos kainas nustato pačios gamintojų organizacijos, veikiančios tuose regionuose. Tai intervencinė rinkos reguliavimo priemonė, kai žuvininkystės produktai neparduodami už mažesnę nei gamintojų organizacijos nustatytą pašalinimo iš rinkos kainą, bet realizuojami taip, kad nebūtų trikdomas normalus kitų žuvininkystės produktų pardavimas, arba perdirbami ir sandėliuojami. Kompensacija suteikiama, jei neparduotų produktų kiekiai neviršija 10 proc. metinių gamintojų organizacijos pateiktų parduoti atitinkamų žuvų rūšių kiekių. Ši intervencinė priemonė yra taikoma bretlingiams..

Reglamento 1 skyriaus 28 straipsnyje pažymima, kad „siekiant užtikrinti perdirbamajai pramonei skirtų žaliavų adekvatų tiekimą į Bendrijos rinką, pagal šio reglamento VI priedą tam tikriems produktams savarankiškai visiškai arba iš dalies neribotam laikui sustabdomi muitų tarifai“. Tačiau ten pat pažymima, kad siekiant išvengti to, kad muitų tarifų netaikymas gali neigiami įtakoti kai kurioms rinkos stabilizavimo priemonėms, tokio sustabdymo galimybė suteikiama tik importuojant atitinkamus produktus ir jei bus laikomasi Tarybos reglamente (EB) Nr. 104/2000 29 str. nurodytų referacinių kainų. Bendrijai galiojančios referacinės kainos gali būti nustatomos kiekvienais metais pagal produktų kategorijas reglamento 1 str. nurodytiems žuvininkystės produktams. Jei tam tikro iš trečiosios šalies pagal šio straipsnio 1 d. paminėtų priemonių importuoto produkto deklaruota muitinė vertė yra mažesnė negu referacinė kaina, atitinkamiems produktų kiekiams nurodytos muitų tarifų priemonės negali būti taikomos.

Tais atvejais, kai dėl vieno arba daugiau reglamento 1 str. išvardintų produktų importo arba eksporto Bendrijos rinkoje atsiranda didelis sutrikimas, prekybai su trečiosiomis šalimis gali būti taikomos atitinkamos priemonės tol, kol toks sutrikimas neišnyksta. Šios priemonės taikomos ir įgyvendinamos pagal Reglamento (EB) Nr. 3285/94 dėl bendrų importo taisyklių ir reglamento (EB) Nr. 518/94 panaikinimo 16 str. nurodytą tvarką.

3. ES BŽP ĮGYVENDINIMAS LIETUVOJE

Šalims narėms įstojus į ES, šios valstybės privalo laikytis visų su Bendrijos BŽP susijusių reikalavimų, teisiniais terminais kalbant – įsipareigoja perimti visą *acquis communautaire*, t.y., Europos Bendrijų teisės ir jos taikymo praktikos visumą.

Dar siekdamą narystės ES, Lietuva buvo parengusi skyriaus „Žuvininkystė“ *acquis* įgyvendinančių institucijų plėtros planą. Tuo tikslu buvo analizuojami ES teisės aktai ir numatytos juos įgyvendinsinčios institucijos, jų plėtra ar reorganizavimas ir būtinos atlikti funkcijos. Remiantis atlikta *acquis* įgyvendinimui būtinų institucijų plėtros poreikio analize, buvo suformuluotos priemonės, kurių vykdymas užtikrino tinkamą *acquis communautaire* įgyvendinimą.

Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatyme Nr. VIII-1756, kuris buvo priimtas Lietuvos Respublikos Seimo 2000 m. birželio 27 d.⁵⁰, dar nebuvo numatyta svarbių ES teisės aktais reglamentuojamų priemonių, kurios įstojus į ES tapo privalomos: laivų registro sutvarkymas, palydovinė žvejybos laivų stebėjimo sistemos įdiegimas, kompiuterizuotos žuvininkystės duomenų bazės sukūrimas, žuvų išteklių apsaugos ir žvejybos, žuvų išteklių naudojimo kontrolės, žuvų ir žuvų produktų iškrovimo, perkrovimo, pirminio pardavimo kontrolės, intervencinės priemonės, gamintojų organizacijų sukūrimas ir kt. Todėl 2004 m. balandžio 29 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. IX-2193, o 2004 m. liepos 15 d. - Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatymo 8 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymas.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2004 m. lapkričio 29 d. nutarimu Nr. 1504 Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerija ir Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ministerija buvo įgaliotos pagal kompetenciją kontroliuoti Žuvininkystės įstatymo vykdymą, žuvininkystės produktų įsigijimo teisėtumą⁵¹. 2005 m. kovo 21 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 300 Žemės ūkio ministerijos minėtos funkcijos pavestos Žuvininkystės departamentui prie Žemės ūkio ministerijos.

Kaip jau ne kartą buvo minėta ankstesniuose šio darbo skyriuose, ES BŽP tikslas – užtikrinti efektyvią žvejybos laivyno veiklą, palaikyti pusiausvyrą tarp bendro laivų pajėgumo ir žuvų išteklių. Siekiant šių tikslų 1983 m. buvo parengtos restruktūrizavimo programos, kurios 1986 m. ir 1992 m. buvo tikslinamos. BŽP įvyko svarbių pokyčių. Visų pirma buvo siekiama suderinti žuvų išteklius su jų panaudojimo galimybėmis, santykius tarp įvairių šalių, kurių laivynai tarpusavyje konkuruoja. Europos Bendrijos šalys susitarė sumažinti žvejybos laivų kiekį, bendrą tonažą ir variklių galingumą, derinant šiuos rodiklius prie žuvų sugavimo kvotų. Europos Komisija jau 1992 – 1996 m. laikotarpiu siūlė sugriežtinti šiuos apribojimus, tapo būtina koreguoti BŽP kryptis, numatant ilgalaikę strategiją.

Taigi, šalių narių, tame tarpe ir Lietuvos, nacionalinėms vyriausybėms iškyla nuolatinis

⁵⁰ Valstybės žinios, 2000. Nr. 56-1648.

⁵¹ Valstybės žinios, 2005. Nr. 38-1748.

poreikis, atsižvelgiant į nuolatinius pokyčius ES, perimti ir pritaikyti arba inkorporuoti į savo nacionalinę teisę anksčiau minėtąją *acquis communautaire*, o kartu ir steigimo sutarčių turinį, principus bei politinius tikslus.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Žuvininkystės įstatymą, Tarybos reglamentą (EB) Nr.2371/2002 ir Komisijos reglamentą (EB) Nr.26/2004, LR ŽŪ ministro 2004 m. rugpjūčio 2 d. įsakymu Nr. 3D – 451⁵² ŽD prie LR ŽŪM buvo įpareigotas parengti žvejybos laivų registravimo žvejybos laivų rejestre taisyklės. Vykdamas šį įsakymą, ŽD prie ŽŪM direktorius 2004 m. rugpjūčio 2 d. išleido įsakymą Nr. V1-30 „Dėl Lietuvos Respublikos žvejybos laivų registravimo žvejybos laivų rejestre taisyklių“, o 2005 m. sausio 27 d. įsakymą Nr. V1-10, kuriuo buvo pakeistas ankstesnio įsakymo 5 punktas.

Žvejybos laivų rejestro sukūrimas buvo viena iš privalomų sąlygų Lietuvai, siekiant narystės ES. ŽD prie LR ŽŪM buvo įdiegta žvejybos laivyno rejestro informacinės sistemos programinė įranga, atitinkanti Komisijos reglamento (EB) Nr. 26/2004 „Dėl Bendrijos žvejybos laivyno rejestro“ taisyklės.

Į rejestrą įtraukti atviroje Baltijos jūroje ir priekrantėje bei tolimose jūrose žvejojantys laivai. Įsakyme patvirtinta:

1. LR žvejybinių laivų registravimo taisyklės;
2. žvejybinio laivo registravimo liudijimas;
3. žvejybinio laivo registravimo anketa.

Tvarkant žvejybinių laivų rejestrą, naudojami šie Jūrų laivų registro arba Vidaus vandenų laivų registro duomenys:

1. laivo pavadinimas;
2. registravimo Jūrų laivų registre arba Vidaus vandenų registre data, numeris, registravimo vieta (uostas);
3. tarptautinis laivo radijo šaukinys;
4. bendras laivo ilgis;
5. didžiausias laivo plotis;
6. laivo aukštis (be kilio);
7. laivo bendroji talpa (GT);
8. pagrindinio variklio galingumas (kW);
9. laivo pastatymo metai, vieta, statyklos pavadinimas;
10. laivo savininkas ir naudotojas.

Kiekvienos šalies narės rejestre laivų skiriamosios charakteristikos yra nurodomos pagal 1986 m. rugsėjo 22 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr.2930/86 ir pagal 1987 m. gegužės 20 d. Komisijos reglamentą (EEB) Nr.1381/87, nustatančius žvejybos laivų žymėjimo ir dokumentacijos taisyklės, ir

⁵² Valstybės žinios, 2004. Nr. 153-5588.

1999 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr.3259/94, nustatantį žvejybos laivų charakteristikas. EB tikslas – laikytis tarptautiniu mastu sutartų žvejybinių laivų charakteristikų. Todėl reikalinga vienodų standartų sistema laivų talpai įvertinti. LR žvejybiniai laivai, kurie neturėjo Tarptautinės jūrų organizacijos 1969 m. Matavimo konvencijos matavimo liudijimų, rėmėsi Komisijos sprendimu Nr.95/84EB ir Tarybos reglamentu (EEB) Nr.3259/94.

Tarptautinė konvencija dėl laivų matmenų nustatymo buvo pasirašyta 1969 m. birželio 23 d. Konvencijos nuostatos nuo 1994 m. liepos 18 d. taikomos visiems išimtimis nesinaudojantiems 24 m. ir ilgesniems laivams, išplaukiantiems į tarptautinius reišus. Trumpesniems nei 24 m. ilgio laivams Konvencija leidžia taikyti išimtis.

Tarybos reglamentas (EEB) Nr.2930/86 nustato, kad Konvencijos nuostatos taikomos visiems EB žvejybiniams laivams, tačiau valstybėms narėms įgyvendinti reglamento reikalavimus dėl laivų, ypač mažesnių, iškyla keblumų, kadangi metodika ne visais atvejais pritaikoma. Laivų talpų apskaičiavimo reikalavimai turėtų būti taikomi lanksčiau, ir ypač laivų, kurių ilgis mažesnis nei 15 m.

2005 m. rugsėjo 15 d. ŽD prie ŽŪM direktoriaus išleistame įsakyme Nr. V1 – 10 „Dėl Lietuvos Respublikos žvejybinių laivų įregistravimo Žvejybos laivų rejestre taisyklių pakeitimo“ padaryti šie pakeitimai ir papildymai:

1. pasikeitus bet kuriam iš laivo registravimo Žvejybos laivų rejestre anketos duomenų, laivo savininkas ne vėliau kaip per penkias darbo dienas Žuvininkystės departamentui pateikia naują laivo registravimo Žvejybos laivų rejestre anketą;

2. pasikeitus bet kuriam iš duomenų, įrašomų laivo registravimo Žvejybos laivų rejestre liudijime (išskyrus žvejybos įrankiams), laivo savininkas ne vėliau kaip per penkis darbo dienas Žuvininkystės departamentui pateikia:

- laivo išregistravimo iš Jūrų laivų registro liudijimo arba iš Vidaus vandenų laivų registro liudijimo notariškai patvirtintą kopiją;

- seną laivo įregistravimo Žvejybos laivų rejestre liudijimą.

2004 m. rugsėjo 15 d. ŽD prie ŽŪM direktoriaus išleistame įsakyme Nr. V1 – 36 „Dėl žvejybos laivo įregistravimo Žvejybos laivų rejestre liudijimo“ išvardijami būtini įrašyti apie laivą duomenys.

ŽD prie ŽŪM 2003 m. birželio 5 d. įsakymu Nr. VI – 20 „Dėl žvejybos laivų suskirstymo“, įgyvendinant Teisės derinimo priemonių 2003 metų planą, patvirtintą LR Vyriausybės 2003 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 292 „Dėl Lietuvos įgyvendinimo pasirengimo narystei Europos Sąjungoje programos teisės derinimo priemonių ir *Acquis* priemonių 2003 m. planą patvirtinimo“, buvo paruoštas LR žvejybinių laivų, žvejojančių Baltijos jūroje suskirstymas į segmentus. Pagrindiniais kriterijais, skirstant laivus į segmentus, tapo: žvejybos rajonas, žvejojamų žuvų rūšys bei naudojami žvejybos įrankiai.

Baltijos jūroje žvejojantys Lietuvos laivai pagal žvejojimo specifiką, verslo sezoniskumą, žuvų rūšių išteklius nėra griežtai specializuoti. Išsiskiria tik žvejybiniai laivai, žvejojantys vien tik menkes ir plekšnines žuvis dugniniais tralais. Tačiau ir jie atskirais metų periodais žvejoja lašišas ir smulkias pelagines žuvis.

Lietuvai, kaip naujajai ES narei, svarbu įvertinti savų žvejybinių laivų veiklos efektyvumą, palyginant su kitomis ES valstybėmis, prieinančiomis prie Baltijos jūros, įvertinti konkurencingumą. Sugautų žuvų savikaina, kaina, laivų pajamingumas ir pelningumas – svarbūs rodikliai žvejams, kurie dalyvauja bendrojoje ES rinkoje ir jau dabar investuoja į žvejybą, siekdami padidinti savo verslo galimybes ateityje. Žvejybinių laivų ir įrangos efektyvumo analizės rodikliai yra svarbūs racionaliai žvejojimo struktūrai.

ŽD prie LR ŽŪM 2004 m. spalio 29 d. išleido įsakymą Nr. VI – 46 „Dėl palydovinio ryšio Lietuvos Respublikos žvejojimo laivų stebėjimo sistemos“. Šis įstatymas išleistas vadovaujantis LR Žuvininkystės įstatymo 18 straipsniu, žemės ūkio ministro 2004 m. rugpjūčio 2 d. įsakymo Nr. 3D – 451 1.12 punktu⁵³ ir Europos Komisijos 2003 m. gruodžio 18 d. reglamentu (EB) Nr.2244/2003, nustatančiu išsamias nuostatas dėl palydovinio ryšio laivų stebėjimo sistemų. Šiuo įsakymu patvirtintos palydovinio ryšio LR žvejojimo laivų stebėjimo centro naudojimo taisyklės. Jose nurodyta, kad nuo 2005 m. sausio 1 d. žvejybinių laivų, ilgesnių kaip 15 m., kapitonai turi vadovautis 2003 m. gruodžio 18 d. Europos Komisijos reglamentu (EB) Nr.2244/2003. Duomenys į žvejojimo laivų stebėjimo centrą perduodami kas dvi valandas. Įsakyme nurodytos ir kitos privalomos vykdyti nuostatos.

Vadovaujantis LR ŽŪ ministro 2004 m. rugpjūčio 2 d. įsakymo Nr. 3D – 451 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos Žuvininkystės įstatymą“ 1.2 punktu ir atsižvelgiant į 2004 m. balandžio 26 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 812/2004, nustatantį priemones dėl atsitiktinio banginių šeimos gyvūnų sugavimo žuklės rajonuose, iš dalies kaičiantį reglamentą (EB) Nr. 88/98, kiekvienais metais išleidžiamas ŽD prie ŽŪM direktoriaus įsakymas „Dėl Lietuvos Respublikos žvejojimo laivų, žvejojančių Baltijos jūroje dreifuojančiais tinklais“. 2004 m. toks įsakymas Nr. VI – 44 išleistas spalio 25 d. Šiame įsakyme nurodyti laivai, kuriems 2004 m ir 2005 m yra leista žvejoti dreifuojančiais tinklais.

Atsižvelgiant į Lietuvos sąlygas ir į Komisijos reglamento (EEB) Nr.1382/87 nuostatas, 2003 m. liepos 9 d. buvo išleistas LR ŽŪ ministro ir LR susisiekimo ministro įsakymas Nr. 3D-285-415 „Dėl žvejojimo laivų ženklinimo“. Įsakymu nustatyta, kad LR Jūrų arba Vidaus vandenų laivų rejestruose ir Žvejojimo laivų rejestre įregistruoti žvejybiniai laivai, ilgesni kaip 10 m. (išskyrus Kuršių mariose ir Baltijos jūros priekrantėje žvejojančius laivus), turi būti ženklinami taip:

1. laivo abiejų bortų priekyje turi būti užrašyti dvi pirmosios uosto pavadinimo, kuriame laivas registruotas, raidės ir Lietuvos saugios laivybos administracijos arba Valstybinės vidaus

⁵³ Valstybės žinios, 2004 Nr. 132-4774.

vandenų inspekcijos suteiktas laivo registracijos numeris; šiais ženklais žymimos ir laive laikomos valtys;

2. užrašų ir laivo korpuso spalvos turi skirtis. Užrašai turi būti virš vandens, gerai matomi iš jūros pusės ir oro;
3. ant laivų, kurie ilgesni kaip 10 m, bet neviršija 17 m, minimalus užrašų aukštis - 25 cm, storis – 4 cm;
4. ant ilgesnių nei 17 m laivų minimalus užrašų aukštis turi būti 45 cm., o storis – 6 cm;
5. laivo pavadinimas gali būti rašomas laivo bortų priekyje po minėtų ženklų arba ant laivo vairinės;
6. laivo žymėjimo ženklai negali būti trinami, keičiami, maskuojami, turi būti gerai įskaitomi;
7. žvejybos įrankius žymintys plūdurai turi būti aiškiai paženklinti to paties laivo pavadinimo, jeigu jis yra, pirmąja raide ir registracijos numeriu;
8. kiekviename žvejybos laive turi būti leidimas plaukioti su Lietuvos valstybės vėliava, laivo įregistravimo LR Jūrų arba Vidaus vandenų laivų registruose ir registravimo Žvejybos laivų rejestre liudijimai.

Įsakyme numatyti ir kai kurie kiti reikalavimai.

Siekiant griežčiau kontroliuoti žvejybos produkcijos iškrovimą, nustatytų sanitarinių higieninių sąlygų laikymąsi, LR ŽŪ ministras 2004 m. rugpjūčio 24 d. išleido įsakymą Nr. 3D – 490 „Dėl žuvininkystės produktų iškrovimo Klaipėdos uoste“. Jame nustatyta, kad Lietuvos, kitų ES valstybių narių ir trečiųjų valstybių žvejybiniai laivai žuvininkystės produkciją gali iškrauti tik tam tikrose įstatyme nurodytose vietose, konkrečiai – prie Klaipėdos valstybinio jūrų uosto tam tikrų krantinių.

Žvejybinių laivų kapitonai ne vėliau kaip prieš dvi valandas iki laivo atvykimo iki Klaipėdos valstybinio jūrų uosto privalo pranešti apie tai Žuvininkystės departamento Žvejybos kontrolės skyriui Klaipėdoje. Žvejybos laivų pranešimai priimami visą parą ir registruojami žurnale, nurodant datą ir laiką, įmonės ir laivo pavadinimą, numatomą iškrauti produkcijos kiekį pagal sugautų žuvų rūšis, žvejybos rajoną, kuriame žuvis buvo sugautos. Taip pat turi būti nurodyti pranešimą priėmusio asmens vardas ir pavardė.

Vadovaujantis LR ŽŪ ministro 2004 m. rugpjūčio 2 d. įsakymo Nr. 3D – 451⁵⁴ 1.2 p. ir ES Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 2807/83, nustatančiu išsamias informacijos apie valstybių narių sugautą laimikį registravimo taisykles, išleistas ŽD prie LR ŽŪM direktoriaus 2004 m. lapkričio 5 d. įsakymas Nr. V1 - 47 „Dėl iškrovimo /perkrovimo deklaracijų“.

Taisyklėse nurodoma, kaip pildyti laivo žvejybos žurnalų ir iškrovimų arba pakrovimų deklaracijas ir kur bei per kiek laiko jas pateikti. Baltijos jūroje žvejojančių laivų kapitonai žurnalų lapų ir iškrovimo arba perkrovimo deklaracijų originalus pateikia ŽD Žvejybos kontrolės skyriui

⁵⁴ Valstybės žinios, 2004. Nr. 153-5588.

(ŽKS). Jeigu laivo kapitonas per nustatytą laiką negali išsiųsti žurnalo lapų ir iškrovimo arba perkrovimo deklaracijų originalų, ši informacija turi būti perduota kitomis priemonėmis.

Jeigu žuvis iškraunamos arba perkraunamos praėjus daugiau nei 15 dienų nuo to momento, kai jos buvo sugautos, laivo kapitonas kas 15 dienų (nuo tos datos, kai buvo sugautos pirmosios žuvys) perduoda ŽD ŽKS šią informaciją:

- sugautos, iškrautos arba perkrautos kiekvienos rūšies žuvis kilogramais (duomenys pateikiami nekartojant prieš tai pateiktų), t.y. nauji po paskutinės informacijos perdavimo;
- ICES rajonas, kuriame buvo sugautos žuvys;
- atskirai apskaitomi žuvų, sugautų ne ES valstybių narių vandenyse arba kitokių, ne ES jurisdikcijai priklausančiuose vandenyse, kiekiai.

Lietuva turi palyginti žuvingą Baltijos jūros dalį, taip pat ilgalaikes žvejybos tradicijas, todėl Lietuvos žuvininkystės sektoriui svarbu išnaudoti visas jai skiriamas žvejybos kvotas, kartu vykdančias ir žuvų išteklių išsaugojimo politiką. Kaip ir kitoms nesenai į ES priimtoms šalims, vykdančioms verslinę žvejybą Baltijos jūroje, įgyvendinti tuos uždavinius trukdo pasenęs ir nepakankamai efektyvus žvejybos laivynas, kiekvienais metais vis mažėjančios žvejybos kvotos, ypač vertingesnių žuvų, pvz., menkių, nors smulkiųjų pelaginių žuvų (bretlingių, strimelių) kvotos išnaudojamos ne visos.

Lietuvos žvejai pragyvena daugiausia iš menkių žvejybos, tačiau menkių kvotų visiems laivams jau seniai nebepakanka, o sėkmingai smulkiųjų žuvų žvejybai laivai nepritaikyti. Mūsų šaliai įstojus į ES, atsiveria naujos galimybės, pasinaudojant FŽOF parama, žvejybos laivyną restruktūrizuoti: sumažinti laivų skaičių seniausius atiduodant į metalo laužą, o kitus – modernizuoti. Parama teikiama tik žvejybos laivų registre įregistruotiems jūrų žvejybos laivams. Tiesa, nuo 2007 metų ES žuvininkystei vystyti numatyta skirti lėšų ir iš naujų programų, todėl greitu laiku turės būti priimti nauji teisės aktai, reglamentuojantys paramos skyrimą žvejams, norintiems baigti savo verslą. Viena iš naujovių gali būti ir tai, kad senų laivų nebereikės pjaustyti į metalo laužą, tačiau jie galės būti panaudojami vandens turizmui, atiduoti mokymo tikslams. Tokia naujovė, kaip manoma, galėtų paskatinti žvejus, ir ypač vyresnio amžiaus, drąsiau imtis kito verslo.

Pagal 2004-2006 m. Bendrajame programavimo dokumente (BPD) numatytą „Kaimo plėtros ir žuvininkystės“ prioritetą, pagal kurį dabar Lietuvai skiriama parama iš ES struktūrinių fondų, numatytos šios su žvejybos verslu susijusios FŽOF remiamos priemonės:

- žvejybos pajėgumų subalansavimas;
- žvejybos laivų modernizavimas;
- žvejybos verslo sąlygų pagerinimas;
- žuvų išteklių plėtra;
- akvakultūra.

LR Vyriausybė, įgyvendindama 1993 m. spalio 12 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr.2847/93,

2003 m. lapkričio 4 d. (EB) Nr.1954/2003, 2002 m. gruodžio 20 d. (EB) Nr. 2371/2002 nuostatas, 2004 m. lapkričio 25 d. priėmė nutarimą Nr. 1490 „Dėl pirminio žuvininkystės produktų pardavimo, supirkimo ir kontrolės taisyklių patvirtinimo“.

LR ŽŪ ministro 2005 m. vasario 1 d. įsakymu Nr. 3D – 52 patvirtintos intervencinių žuvininkystės produktų rinkos reguliavimo priemonių taikymo taisyklės⁵⁵. Jos parengtos, įgyvendinant 1999 m. gruodžio 17 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 104/2000, 2000 m lapkričio 15 d. Komisijos reglamentus (EB) Nr. 2509/2000, 2000 m. gruodžio 21 d. (EB) Nr. 2813/2000 ir (EB) Nr. 2814/2000, 2001 m. gegužės 21 d. (EB) Nr. 939/2001.

Šios taisyklės reglamentuoja Baltijos jūroje (ir kitose jūrose ar vandenynuose) sugautos žuvininkystės produkcijos pirminį pardavimą ir supirkimą aukcionuose. Jose detaliai reglamentuotas supirkėjų registravimas, pirminio žuvininkystės produktų pardavimo ir supirkimo reikalavimai, aptarta pirminio žuvininkystės produktų pirminio pardavimo ir supirkimo kontrolė, pirminių žuvininkystės produktų supirkėjų išregistravimas, reikalavimai žuvų išteklių naudotojams ir žuvininkystės produktų vežėjams ir kai kurie kiti klausimai, pateikti reikalingų dokumentų pavyzdžiai (formos), žvejybos rajonų kodai pagal FAO suskirstymą.

Pirminio žuvininkystės produktų pardavimo aukcione nuostatai parengti vadovaujantis LR Žuvininkystės įstatymu⁵⁶, 1993 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 2847/93, nustatančiu BŽP kontrolės sistemą (pakeitimai padaryti 2002 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1954/2003 dėl išteklių apsaugos ir tausojančio naudojimo pagal BŽP).

Pirminio žuvininkystės produktų pardavimo aukciono nuostatai numato, kad žuvininkystės produktų pavyzdžiai (pavyzdiniai ėmimai) sudaromi atsižvelgiant į 1985 m. gruodžio 23 d. Komisijos reglamentą (EEB) Nr.3703/85, nustatantį išsamias prekybos standartų šviežioms arba atšaldytoms žuvims taikymo taisykles, leidžiančias supirkėjams įvertinti visą žuvininkystės produktų partiją. Pardavėjas privalo užtikrinti, kad pirminiam pardavimui pateikiami produktai būtų surūšiuoti pagal šviežumo, dydžio kategorijas ir paženklinti, vadovaujantis 1985 m. gruodžio 23 d. Komisijos reglamento (EEB) Nr. 3703/85, 1996 m. lapkričio 26 d. Tarybos reglamento (EB) Nr.2406/96, nustatančio bendrąsias pardavimo normas tam tikriems žuvininkystės produktams, 2001 m. spalio 22 d. Komisijos reglamento (EB) Nr.104/2000 taikymo taisykles, apibrėžiančias vartotojų informavimo apie žuvininkystės ir akvakultūros produktus, nuostatas.

Kaip jau buvome minėję anksčiau, Lietuvai rengiantis narystei ES, reikėjo suderinti esamus žuvininkystės politiką reglamentuojančius teisės aktus su ES teisės aktais arba priimti naujus. Dar 2000 m. birželio 27 d. buvo priimtas LR Žuvininkystės įstatymas Nr. VIII-1756, kuriuo buvo bandoma reglamentuoti santykius, atsirandančius žvejybos, akvakultūros, žuvų perdirbimo ir pateikimo į rinką srityse.

⁵⁵ Valstybės žinios, 2005. Nr.17-551.

⁵⁶ Valstybės žinios, 2000. Nr. 38-1233.

Jame numatytas tarptautinis bendradarbiavimas su kitomis valstybėmis ir tarptautinėmis organizacijomis žuvininkystės srityje: „Lietuvos Respublika, vadovaudamasi tarptautiniais natūralių žuvų išteklių išsaugojimo ir valdymo principais, sudaro tarptautines sutartis žuvininkystės klausimais, dalyvauja tarptautinių organizacijų, susijusių su žuvininkyste, veikloje“⁵⁷. Viena iš tokių sutarčių buvo pasirašyta ir su EB dar 1993 m. gruodžio 17 d. Briuselyje ir vadinosi „Sutartis dėl žvejybos santykių tarp Lietuvos Respublikos ir Europos Bendrijos“. Vėliau, atsižvelgiant į tai, kad tuo metu galiojo Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys žvejybos srityje su Suomija ir Švedija, tačiau joms 1995 m. įstojus į EB, Bendrija kaip sutarčių perėmėja ir tvarkytoja, išreiškė pageidavimą sudaryti naują sutartį su Lietuvos Respublika dėl žvejybos santykių.

Artėjant LR priėmimo į ES datai, 2004 m. balandžio 29 d. buvo priimtas ŽĮ pakeitimo įstatymas Nr. IX-2193. Deklaruojama, kad šio įstatymo nuostatos suderintos su atitinkamais ES teisės aktais.

Tačiau šį ŽĮ reikėtų panagrinėti smulkiau, kadangi aiškiai matosi, kad naujasis ŽĮ priimtas skubotai, siekiant kuo greitesnio įstatymo paskelbimo iki oficialiai paskelbiant Lietuvą ES lygiateise nare. (Kaip žinome, Lietuva 2004 m. gegužės 1 d. tapo viena iš 25 visateisių ES narių kartu su dar devyniomis kitomis valstybėmis). Todėl įstatyme neišvengta nei įvairių netikslumų, nei ganėtinai ginčytinų sąvokų bei teiginių.

Įstatymo 1 str. 3 p. nurodoma, kad jo nuostatos galioja LR sausumos teritorijoje, vidaus vandenyse, teritoriniuose vandenyse, išskirtinėje ekonominėje zonoje, o LR žvejybos laivuose - jūrų vandenyse. Tarptautinėje jūrų teisės konvencijoje, kurią Lietuva ratifikavo 2004 metais, vidaus ir teritoriniai vandenys priskirtini tos valstybės teritorijai. Ir tokia valstybė tuose vandenyse turi suverenias teises ir pareigas. Dėl to, kad įstatymo nuostatos galioja LR žvejybos laivuose ir tik jūros vandenyse, galima ginčytis dėl sekančios priežasties: visų pirma, kas gi yra jūrų vandenys? ŽĮ jie apibrėžiami taip: „Jūrų vandenys – Europos Sąjungos valstybių narių vidaus vandenims bei tarpiniams vandenims ir ne Europos Sąjungos valstybių narių vidaus vandenims nepriklausantys vandens telkiniai“. Šiame apibrėžime, o ir toliau įstatyme naudojamas visiškai neaiškus tarpinių vandenų terminas – ar tai išskirtinė ekonominė zona, ar atviroji jūra, o gal gretutinė zona, kurios Lietuva dar iš viso neturi. Manytume, kad šio straipsnio redakcija būtų tikslesnė ir teisiškai geriau atspindinti teritorinį jūros erdvių paskirstymą, jei skambėtų taip: „Šio Įstatymo nuostatos galioja Lietuvos Respublikos teritorijoje bei LR žvejybos laivuose vandenyse, išskyrus valstybių vidaus vandenį“. Be abejo, tada turėtume išbraukti kaip nebenaudotiną ir Įstatymo 2 str. 4 p. minimą jūrų vandenų sąvoką.

Ganėtinai kritikuotina ir LR ŽĮ 2 str. 7 p. pateikiama mažos apimties priekrantės žvejybos sąvoka. Suprantama, kad Lietuvoje iš seno tradiciškai buvo susiformavęs pakrantėje gyvenančių žvejų žūklės verslas – žvejyba vykdavo mažomis valtelėmis, nenutolstant toliau nuo kranto. LR

⁵⁷ Valstybės žinios, 2000, Nr.56-1648.

įstatymuose, dar iki įstojimo į ES, priekrantės žvejyba taip pat teisiškai kažkaip ryškiau nebuvo įforminta ar apibrėžta. Vadovaujantis ta pačia Tarptautinės jūrų teisės konvencija, kurioje duoti visi jūros erdvių skirstymai, mes taip pat neturėtume vartoti šio termino, o priskirti tokią žvejybą žvejybai teritoriniuose vandenyse, be abejo padarant tam tikras išlygas, pvz. dėl sanitarijos taisyklių laikymosi, dėl laivelių techninių charakteristikų, izobatų ir pan. LR ŽĮ mažos apimties priekrantės žvejybos sąvoka apibrėžiama kaip „žvejyba laivais, kai laivo ilgis mažesnis kaip 12 metrų“. Ginčytinas ir „mažos apimties“ žvejybos taikymo tikslingumas sąvokoje – praktika rodo, kad nebūtinai laivo ilgis apsprendžia žvejybos sugavimus ar pan.

Kai kurios ŽĮ vartojamos sąvokos įneša ganėtinai painiavos, pvz. Žuvininkystės vandens telkinys. Vėlgi, įstatymo 2 str. 22 p. nurodo, kad tai „Lietuvos Respublikos išskirtinė ekonominė zona, teritoriniai vandenys, visi paviršiniai vidaus vandenų telkiniai, kurie naudojami arba gali būti naudojami žuvininkystei“. Kaip matome, sąvoka ganėtinai panaši į jau vartotą „jūrų vandenų“ sąvoką savo jūros erdvių skirstymu: iš esmės abi tos sąvokos apima LR išskirtinę ekonominę zoną ir teritorinius vandenys, o pagrindinis skirtumas tik dėl vidaus vandenų taikymo žvejyboje. Mūsų nuomone, žuvininkystės vandens telkinio sąvoka galėtų būti naudojama tik vidaus vandenų telkiniams ir žvejybos juose reglamentavimui, o Baltijos jūros vandenų erdves reikėtų reglamentuoti pagal 1982 metų Tarptautinę jūrų teisės konvencijos nuostatas.

Taip pat siūlytume keisti ir ŽĮ 2 str. 34 p., kuriame apibrėžiamas „žvejybos stebėtojo“ statusas - tai „asmuo, įgaliotas stebėti, kaip Lietuvos Respublikos žvejybos laivo kapitonas ir kiti įgulos nariai laikosi teisės aktų žvejybos srityje“. Kaip žinome, už teisingą žvejybinės veiklos vykdymą laive yra atsakingas laivo kapitonas ar asmuo, turintis teisę ir įgalinimus jį pavaduoti, tačiau tai niekaip nesusiję su kitų laivo įgulos narių veikla laive. Tik laivo kapitonas pildo žvejybos žurnalą, pakrovimo-iškrovimo deklaracijas, teikia kitas ataskaitas kompetentingoms uosto tarnyboms ir pan. Tada, ŽĮ 2 str. 34 p. galėtų būti išdėstytas sekančiai: „Žvejybos stebėtojas – asmuo, įgaliotas stebėti, kaip Lietuvos Respublikos žvejybos laivo kapitonas ar jį teisėtai pavaduojantis asmuo laikosi teisės aktų žvejybos srityje.“

Galėtume išreikšti nemažai pastabų ir dėl ŽĮ 2 skirsnio 3 str., kuriame trumpai aptariamas valstybinis žuvininkystės reglamentavimas, tačiau vien Žemės ūkio ministerijai ir Aplinkos ministerijai priskirtų valstybinio žuvininkystės reglamentavimo funkcijų teisinis išnagrinėjimas užimtų didžiąją šio mūsų darbo dalį. Todėl tik trumpai galėtume konstatuoti, kad ir praėjus pusantrų metų po naujojo funkcijų paskirstymo, ŽŪM dar negali pilnai ir kokybiškai šių funkcijų atlikti. Įstatyminė bazė yra (ES Tarybos ir Komisijos teisės aktai, nacionaliniai teisės aktai), tačiau dėl techninių ir žmoniškųjų resursų trūkumo, sudėtingos ES įstatyminės bazės įsisavinimo laiko, finansavimo problemų ar kitų panašių faktorių, ES BŽP įgyvendinimas Lietuvoje nevyksta tokiais sparčiais tempais kaip buvo numatyta valstybinėse programose.

Kas dėl Aplinkos ministerijai priskirtų funkcijų, kurios išvardintos ŽĮ 2 skirsnio 3 str. 1 d. 2

p., tokių kaip: „žuvų išteklių išsaugojimo politikos formavimo vidaus vandenų žuvininkystės vandens telkiniuose, žvejybos taisyklių kontrolės funkcijos žuvininkystės vandens telkiniuose“, manome, kad būtų buvę tikslinga ir žvejybos taisyklių kontrolės funkcijas šiai institucijai deleguoti tik vidaus vandenų žuvininkystės vandens telkiniuose. Esant dabatinei situacijai, abi aukščiau minėtos ministerijos per savo padalinius turi įgalinimus vykdyti žvejybos kontrolę praktiškai tuose pačiuose Baltijos jūros LR-os jūrinėse erdvėse, o tai reikštų, kad yra teisiškai ir ekonomiškai neteisingas valstybinio žuvininkystės reglamentavimo funkcijų paskirstymas ir to įteisinimas ŽĮ. Funkcijų dubliavimas niekada nebuvo ir nebus ekonominio valstybės gyvavimo efektyvioji dalis. Atvirkščiai, tai veda tik prie įstatyminės bazės, reglamentuojančios ES BŽP pagrindinius principus, neveiksmo.

Mūsų nuomone, tikras teisinis nonsensas stebimas ŽĮ ketvirto skirsnio 17 str. dėl Lietuvos Respublikos žvejybinių laivų kapitonų. 17 str. 2 p. pažymima, kad: „Lietuvos Respublikos žvejybos laivo igulą (įskaitant laivo kapitoną ir laivo kapitono vyriausiąjį padėjėją) turi sudaryti ne mažiau kaip du trečdaliai Europos Sąjungos valstybių piliečių ar nuolatinių Lietuvos Respublikos gyventojų. Laivo kapitono ir laivo kapitono vyriausiojo padėjėjo pareigas gali eiti tik Lietuvos Respublikos piliečiai“. Visiškai neaiškus įstatymo rengėjų, sakytume diskriminacinis siekis taikyti proporcingumo principą tautybės atžvilgiu.

Pagrindinis Vieningos Europos Akto tikslas buvo tas, kad iki 1992 metų pabaigos turėjo būti baigta kurti vidaus rinka, kuri pagal EEB Sutarties 8 a str. (dabar ES Sutarties 7 a str.), reikštų „erdvę be vidinių sienų, kurioje pagal šios sutarties nuostatas užtikrinamas laisvas prekių, asmenų, paslaugų ir kapitalo judėjimas“. Principo dėl laisvo asmenų (darbuotojų) judėjimo pradmenų randame ir EB Sutarties 3 (c) str. Jame sakoma, kad Bendrijos veikla apima vidaus rinką, kurios išskirtinis bruožas – panaikinti kliūtis laisvam prekių, asmenų, paslaugų ir kapitalo judėjimui. Taigi, minėtame straipsnyje nustatyti pagrindai laisvam asmenų judėjimui, o pagrindinės nuostatos įtvirtintos EB Sutarties 48-51 str. dėl dirbančiųjų. EB Tarybos Reglamentas (EEB) Nr.1612/68 dėl laisvo darbuotojų judėjimo Bendrijoje, reguliuojantis įsidarbinimo galimybes ir sąlygas, kaip tik ir buvo priimtas EB Sutarties 48(2) ir (3) (a), (b) str. įgyvendinimo tikslu. Reglamento įvadinėje dalyje nurodoma, kad siekiant užtikrinti laisvą darbuotojų judėjimą, turi būti panaikinta bet kokia valstybėse narėse dirbančių darbuotojų diskriminacija dėl pilietybės juos įdarbinant...“. Ten pat pažymima, kad „vienodų sąlygų taikymo visiems darbuotojams, dirbantiems Bendrijoje, principas reiškia, kad visi valstybių narių piliečiai turi tokias pat teises įdarbinimo atveju, kaip ir tos šalies darbuotojai...“.

EB Sutarties 48 str. numato tik dvi išimtis darbuotojų judėjimo laisvei:

- 3 p. riboja šią laisvę visuomeninių interesų, visuomenės saugumo ir sveikatos pagrindais;
- 4 p. nustato apribojimus valstybės tarnyboje (apimant tik „tam tikras veiklas“, susijusias su oficialios valdžios įgyvendinimu).

Kaip matome, ŽĮ nuostatose dėl LR žvejybinių laivų įgulų sudėčių, nėra numatyta jokių išimčių nei dėl laivų kapitonų, jų padėjėjų ar kitų įgulos narių.

Taigi, atsižvelgiant į aukščiau išdėstytas Reglamento nuostatas, siūlytume ŽĮ 17 str. 2 p. išdėstyti taip:

„Lietuvos Respublikos žvejybos laivo įgulą (įskaitant laivo kapitoną ir laivo kapitono vyriausiąjį padėjėją) turi sudaryti LR – je pripažintą atitinkamą profesinę kvalifikaciją turintys asmenys“. Laivo kapitono ir laivo kapitono vyriausiojo padėjėjo pareigas gali eiti tik asmenys, vyriausybės nustatyta tvarka išlaikę Lietuvos kalbos kvalifikacinius egzaminus“.

IŠVADOS

Bandydami kritiškai pažvelgti į kai kuriuos Bendrąją Žuvininkystės Politiką reglamentuojančius teisės aktus, turėdami tikslą nustatyti jų įgyvendinimą, laikymąsi ir veikimą nacionalinėje teisėje, galime padaryti sekančias išvadas:

1. Svarbiausias Europos Sąjungos Bendrosios Žuvininkystės Politikos tikslas – spręsti dar ilgai egzistuosiančią dilemą, kaip suderinti žvejybos pajėgumus su gyvaisiais ištekliais, užtikrinant, kad jie būtų eksploatuojami racionaliai ir atsakingai. Tuo tikslu valstybės narės turėtų nustatyti efektyvią žvejybos pastangų pertvarkymo strategiją, tuo pačiu užtikrinant, kad būtų atliekami patikrinimai kaip laikomasi priimtų teisės aktų.
2. Lietuvos nacionalinės kontrolės nuostatos nepažeidžia Europos Sąjungos reglamentų ir direktyvų. Iš principo jos atitinka Europos Bendrijos teisės aktus, tačiau teisinė bazė (ypač Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatymas) ateityje turėtų būti tobulinama, siekiant sugriežtinti jų vykdymą.
3. Ne visi Baltijos jūroje galiojantys reglamentai vienodai tinka visoms apie ją išsidėsčiusioms Europos Sąjungos šalims. Baltijos jūros regione žuvininkystę reglamentuojantys teisės aktai turėtų būti ruošiami valstybių – narių. Galutinis priėmimas ir galiojimas – tik po valstybių pritarimo.
4. Europos Sąjungos atsakingos institucijos privalo inicijuoti dabar galiojančių Baltijos jūroje žvejybos taisyklių supaprastinimą ir atnaujinimą. Reikalingos paprastesnės ir labiau suderintos taisyklės, kurios palengvintų jų privalančių laikytis asmenų ir žvejybos kontrolės institucijų darbą.
5. Struktūrinę ES žuvininkystės politiką reglamentuojantys teisės aktai turėtų numatyti ne tokį vienpusišką finansinės paramos mechanizmą. Šiuo metu reglamentai nenumato žymesnio tokių projektų kaip žvejybinių laivų modernizavimas ar mažos apimties žvejybos įmonių finansavimo, o investicijos į žūklės įrankius išvis neremiamos. Pagrindine finansuojamąja priemone daugelyje ES šalių vis dar išlieka žvejybinių laivų atidavimas į metalo laužą.
6. Rekomenduotume peržiūrėti pagrindinį Lietuvos teisės aktą žuvininkystės srityje – Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatymą ir padaryti dalinius pakeitimus atskiruose jo straipsniuose: Įstatymo 1 straipsnio redakcijoje patikslinti teritorinį jūros erdvių paskirstymą, numatant aiškias jose galiosiančio įstatymo nuostatas; keisti arba tikslinti Įstatymo 2 straipsnio 7, 22, 34 punktuose vartotinas sąvokas kaip įnešančias painiavos ir neatitinkančias 1982 metų Tarptautinės jūrų konvencijos nuostatų; Įstatymo 17 straipsnio

2 punkto nuostatas dėl Lietuvos Respublikos žvejybinių laivų kapitonų panaikinti kaip griežtai priešingas EB Tarybos Reglamentui (EEB) Nr.1612/68 dėl laisvo darbuotojų judėjimo Bendrijoje.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

I. TEISĖS AKTAI:

1. Konvencija dėl žvejybos ir gyvųjų išteklių išsaugojimo Baltijos jūroje ir Beltuose (Valstybės žinios, 2001, Nr. 4-96);
2. 1983 m. rugsėjo 22 d. Komisijos reglamentas (EEB) Nr.2807/83, nustatantis išsamias informacijos apie valstybių narių sugautą laimikį registravimo taisykles (OL, 1983 L 276, p. 1);
3. 1986 m. rugsėjo 22 d. Tarybos reglamentas Nr.2930/86, nustatantis žvejybinių laivų charakteristikas (OL, 1986 L 274, p.1);
4. 1987 m. gegužės 20 d. Komisijos reglamentas (EEB) Nr. 1381/87, nustatantis žvejybos laivų ženklinimo ir jų dokumentacijos išsamias taisykles.(OL, 1987 L 132, p. 9);
5. 1987 m. gegužės 20 d. Komisijos reglamentas (EEB) Nr. 1381/87, nustatantis žvejybos laivų ženklinimo ir jų dokumentacijos išsamias taisykles (OL, 1987 L132, p. 11-13);
6. 1993 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2847/93, nustatantis bendrosios žuvininkystės politikos kontrolės sistemą (OL, 1993 L 261, p.1);
7. 1996 m. kovo 4d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 414/96, nustatantis tam tikras kontrolės priemones, taikytinas žvejybinei veiklai Baltijos jūros, Belts ir Sound vandenyse (OL, 1996 L059, p. 0001-0002);
8. 1997 m. balandžio 24 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 779/97, nustatantis žvejybinės pastangos Baltijos jūroje valdymo tvarką.(OL, 1997 L 113, p. 1);
9. 1997 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas(EB) Nr. 88/98, nustatantis tam tikras technines Baltijos jūros, Belts ir Sound vandenyse esančių žuvies išteklių išsaugojimo priemones (OL, 1998 L 9, p. 1);
10. 1998 m. liepos 13 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1520/98, iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 88/98, nustatantį tam tikras technines Baltijos jūros, Belts ir Sound vandenyse esančių žuvų išteklių išsaugojimo priemones (OL, 1998 L 201, p. 1);
11. 1998 m. rugsėjo 30 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2090/98 dėl Bendrijos žvejybos laivų rejestro (OL, 1998 L 266, p. 27);
12. 1998 m. rugsėjo 30 d. Komisijos reglamentas (EEB) Nr. 2091/98 dėl Bendrijos žvejybos laivyno suskirstymo segmentais ir žvejybos pastangų įgyvendinant daugiametes orientavimo programas (OL, 1998 L 266, p. 36);
13. 1998 m. rugsėjo 30d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2092/98 dėl žvejybos pastangų, susijusių su tam tikrais Bendrijos žvejybos rajonais ir ištekliais, deklaravimo (OL, 1998 L266, p. 47);
14. 2000 m. birželio 8 d. Tarybos reglamentas Nr. 1298/2000, penktą kartą iš eilės keičiantis

reglamentą (EB) Nr. 850/98 dėl žuvininkystės išteklių apsaugos taikant technines priemones jūrų gyvūnų jaunikiams apsaugoti (OL, 2000 L 148, p. 1);

15. 2002 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2371/2002 dėl žuvų išteklių išsaugojimo ir tausojančio naudojimo pagal bendrąją žuvininkystės politiką (OL, 2002 L 358, p. 59);

16. 2003 m. sausio 4d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 129/2003, nustatantis išsamias žvejybos tinklų akių dydžio ir gijų storio nustatymo taisykles (OL, 2003 L 22, p. 5);

17. 2003 m. gruodžio 18 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2244/2003, nustatantis išsamias nuostatas dėl palydovinio ryšio laivų stebėjimo sistemų (OL, 2003 L 333, p. 11);

18. 2004 m. balandžio 26 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 812/2004, nustatantis priemones dėl atsitiktinio banginių šeimos gyvūnų sugavimo žūklės rajonuose ir iš dalies keičiantis reglamentą (EB) Nr. 88/99 (OL, 2004 L 150, p. 12);

19. 2004 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 27/2005, nustatantis 2005 m. tam tikrų žuvų išteklių ir žuvų išteklių grupių bendrąsias žvejybos galimybes ir susijusias sąlygas, taikomas Bendrijos vandenyse ir Bendrijos laivams vandenyse, kuriuose privaloma nustatyti sugavimo apribojimus (OL, 2005 L 012, p. 0001-0151);

20. 2005 m. vasario 17 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 289/2005, iš dalies keičiantis reglamento (EB) Nr. 88/98 nuostatas dėl žvejybos tralu draudimo taikymu Lenkijos vandenyse (OL, 2005 L 49, p. 1);

21. Lietuvos Respublikos Žuvininkystės įstatymas 2000 m. birželio 27 d. Nr. VIII-1756 (Valstybės žinios, 2000, Nr. 56-1648);

22. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Jungtinių Tautų Jūrų Teisės Konvencijos ir susitarimo dėl 1982 m. gruodžio 10 d. Jungtinių Tautų Jūrų Teisės Konvencijos XI dalies įgyvendinimo ratifikavimo“, Nr. IX-1726, 2003 m. rugsėjo 9 d. (Valstybės žinios, 2003, Nr. 107);

23. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. kovo 21 d. nutarimas Nr. 300 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. lapkričio 29 d. nutarimo Nr. 1504 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatymą“ pakeitimo (Valstybės žinios, 2005, Nr. 38-1233);

24. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas 2003 m. balandžio 11 d. Nr. 3D-156/178 „Dėl palydovinio ryšio žvejybos laivų stebėjimo sistemos“ (Valstybės žinios, 2003, Nr. 38-1748);

25. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro ir Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2003 m. liepos 9 d. įsakymas Nr. 3D-285-415 „Dėl žvejybos laivų ženklavimo“ (Valstybės žinios, 2003, Nr. 141-4995);

26. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymas 2004 m. rugpjūčio 2 d. Nr. 3D-451 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos įstatymą“ (Valstybės žinios, 2004, Nr. 153-5588);

27. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2004 m. rugpjūčio 24 d. įsakymas Nr. 3D-490 „Dėl žuvininkystės produktų iškrovimo Klaipėdos uoste“ (Valstybės žinios, 2004, Nr. 132-4774);
28. Žuvininkystės departamento prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2004 m. spalio 25 d. įsakymas Nr. VI-44 „Dėl Lietuvos Respublikos žvejybos laivų, žvejojančių Baltijos jūroje dreifuojančiais tinklais“;
29. Žuvininkystės departamento prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos 2004 m. spalio 29 d. įsakymas Nr. VI-46 „Dėl palydovinio ryšio Lietuvos Respublikos žvejybos laivų stebėjimų sistemos“;
30. Žuvininkystės departamento prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2004 m. lapkričio 5 d. įsakymas Nr. VI-47 „Dėl Lietuvos Respublikos žvejybos laivų žurnalų ir iškrovimo/perkrovimo deklaracijų“;
31. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. vasario 1 d. įsakymas Nr. 3D-52 „Dėl intervencinių žuvininkystės produktų rinkos reguliavimo priemonių taikymo taisyklių patvirtinimo“.

II. SPECIALIOJI LITERATŪRA:

1. *Atsakinga ir tausojanti žuvininkystė: norminių aktų rinkinys*. Aplinkos ministerija Žuvų išteklių departamentas. Vilnius: AM ŽID, 2000;
2. *Europos Sąjungos teisė ir Lietuva: vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2002;
3. *Evaluation of Fishing Agreements concluded by the European Community*. Final Report. EC, 2000;
4. *Financial Instrument for Fisheries Guidance*. Luxembourg, EC, 2003;
5. GRIKIENIS, R.; MANIOKAS, K.; MARTIKONIS, R.; ir kt. *Europos Sąjunga*. Enciklopedinis žinynas. Vilnius: Eugrimas, 1999;
6. JOHN A. USHER. *Bendrieji Europos Bendrijos teisės principai*. Vilnius: Naujoji Rosma, 2001;
7. KATUOKA, S. *Tarptautinė jūrų teisė*. Vilnius: Eugrimas, 1997;
8. PAULIKAS, V. *Europos Sąjungos institucijos ir valdymas*. Vilnius: LTU, 2004;
9. TATHAM A. *Europos Sąjungos teisė*. Vilnius: Eugrimas, 1999;
10. TIDIKIS, R. *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: LTU, 2003;
11. *Žuvininkystė Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą: norminių aktų rinkinys*. Vilnius: ŽŪM, 2004.